

БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ
ИСТОЧНИК

ВЛАСНИК:

А. Е. М. Консистирија Дабро-босанска

УРЕДНИК:

СТ. Н. ДАВИДОВИЋ

протојереј.

ОКТОБАР

1896.

СВЕСКА X.

ГОДИНА X.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића у Сарајеву.
1896.

САДРЖАЈ

1. О нравственим својствима пастира	341
2. Часови побожног размишљања	343
3. Кад је сиромаштво боље од богатства?	349
4. Размишљање или умно виђење	351
5. Пабирци из „Б.-Х. Источника“	358
6. Бесједа преосвећеног Амвросија — на Преображење	361
7. О старинској књизи	365
8. Православна мисија у Америци	367
9. Крсно име (спјев)	471
10. У славу пресвете Богородице (спјев)	471
11. Моме православљу	372
12. Претасном господину Крнети (одговор)	372
13. Један стари обичај и српске старине	377
14. Козарац са околином	378
15. Разно.	382
16. Књижевне вијести	387
17. Јавне благодарности	387
18. Рукоположен	387
19. Једва једном	388

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
А

СВЕСКА X.

Сарајево, октобра 1896.

год. X.

Власник: АЕМ. Конзисторија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј

II. О наравственим својствима пастира.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије Архимандрит Борис. Превео Григорије А. Николић, свештеник у Митровици.
(Наставак.)

Васпитање у себи светог опрезнога расположења духа.

Пријатно је видјети вриједна човјека, који се са радошћу обраћа међу људма, будући тајним слугом христовим. Онај, ко је назначен бити извором подпоре и утехе за своје ближње, ко стоји на челу друштва, као земаљски заступник небескога Утјешитеља, дужан је показивати и свима, да у његовом сопственом срцу пребивају истинита радост и мир. А ко нада у жалосно, мрачно расположење духа и предпоставља, да или његова поука није добра, или његово присуство није мило пастви, или да је он неспособан за своју службу, онај носи у себи својства, сасвим противна ономе духу „силе, љубави, здравога разума“, којим су владали који је свагда отаривао се у раду апостола. Пастир је дужан бити приступачан и друштвен са свима и не треба да угушује у себи расположење ка оним небесним кадовољствима, која одржавају у души уљудност,

оштроумље и опрезност. Он није дужан заборављати, како да се смије: невини добродушни смијех, не говорећи већ о користи за самога пастира, пошто он сасвим разгања меланхолију и благотворно утиче на тјелесно здравље, јачајућ крвоток, — такав смијех зближава га са паством заустављајући их и видети у њему таковог истог човека, као што су и они, и даје им тако исто жив и опрезни правац духа; међу тим како онај, који се нијгда не смије и вјечно озбиљни пастир служи бременим за паству, производи у њима тешки, непријатни осећај страха, као кад би поетајано видјели пред собом провалију. Истина, он треба да осјеца сву силу оне одговорности, коју је он примио на себе; он не може бити лако мислено веселим и небригом међу великим обавезаностима своје службе; но нека он своје наде положи на Бога и нека чува у себи свјетао, опрезни правац духа: а ако духовна радост у опште проистиче из љубави, то љубав може чинити

и говорити оно, што неможе ни сила, нити шта више разум. За пастира је веома важно усадити међу својом паством побожност, пуну духовне радости и наде; то ће помагати правилном и здравом развиту црквеног живота у његовој парохији и помоћи ће да ју сачува и огради од болесних и жалосних религиозних појава.

е.) **Васпитање својствâ разборитости и трпљења.**

Разборитост готово синонимна с оним, што се у Новом завету често назива *мудрошћу*, и јесте узвишени и веома важан духовни дар, који руководи човека сваком мудрој раду и речи. То је умење, знање у његовом приложењу ка практичком употребљавању или делатности.

Разборитост је у неким одношајима друго назвање ради такта, т. ј. она је знање човечије природе, којим је особито неопходно владати лицима, иззначенима бити „ловцима људским“, — способност проникнути у карактер и мотиве људи без лукавства, које је исто тако у врсти оштроумље, но проистиче од неискрености и као циљ свој има обману. Разборитост често држи у залихи каквогод дјеловање или мисао, никада не чини непромишљено, во све чини разумно и свечано, јер свештенство не смије бити предметом куђења. Оно на мах неприклања се овакој новој мисли, на име за то, што су они нови. Оно није расположено ка сјајним, раскошним пројектима, него предпоставља изабрати скромне намере и планове и таквим начиним често чува друштво од великих заблуда и обманâ у које га често желе увући разни путници, шарлатани и тражиоци догађаја.

На разборитост не треба прећи у излишну опрезност, која се свега боји. У пастиру треба да је више благородне храбрости лава, него ли лукаве опрезности лисичине; и у самој ствари, шта више безрасудна одважност, чини се, одлучнија од излишне опрезности пастира, јер у последњем случају пастир се већим дијелом не узнемирује толико за посљедице својега владања у одношају ка повјереном му дјелу, колико — у одношају ка себи самоме, ка своме личном спокојству и добру, чувајући се, као да не навуче на себе незадовољство, непријатности, као да се не подвргне посмеху и презрењу.

Трпљење је било одлично својство у карактеру нашега Спаситеља, и нама је неопходно молити се о том, да можемо бити „Уведенима у трпљење Христово“. Како је трпелив и незлобан био Спаситељ између најжешћих својих непријатеља и како је миран био у сред неизмерних трудова и тегоба Својег вечног живота, познато је свакоме, који чита Јеванђеља. Он је доказао, да је у њему Божанство, Својом истинито Божанственом крепошћу, која је давала Његовој личности пре својства тихого и пријатнога сјаја сунчевога, него ли бурне непогоде. Св. Павле, у 2. Тим. IV, 5, говори, да је пастир дужан бити трпелив у злу (*ἀνεσχηκτον*), издржљивим по одношају ка злу, кад уједно са другим аманетима Тимотију, говори такођер: „трпи зло“ (подноси жалости). Оскудица непосреднога, видљивога успјеха у оживотворењу својих сопствених намера и планова, непобедљива равнодушност или тврдоглавство чланова његове цркве; немарне и увредне примједбе, наперене против њега; подкопавања, интриге и злоба од стране злих људи; напуштање од његових другова и пријатеља, на које се уздао; искушења, која потичу од његове сопствене небриге, несавршенства и грешности, и особито непробуђено стање нераскајаних грешника у његовој парохији — све то служи страшним и тешким искушењем у трпљењу. По томе, у унутрашњем животу, пастира, треба да је нешто више онога, што се открива у његовом спољашњем животу, на име дубоко унутрашње јединство с Богом, којег не може нарушити и помутити никакви спољашњи сукоб. Та унутарња чистота и јачина духа, која проистиче из јединства с Богом, даје му изванредну упругност и силу противљења. Она је оно, што даје речи пастиревој живу силу и уводи га у само срце и савест људи. Та тајна сила, то могућство трпљења, које скрива у Богу и изазвано само у случајевима особитих искушавања, показује, да је човјек створен из оног истог материјала, из којег је дужан бити створен служитељ Христов. Такав човјек не може бити побијеђен.

Трпљење треба да се једини са кретошћу и смиреносћу, о којем тешко се смије споменути, као о особитом својству, пошто је оно у основи свију других хришћанских врлина и у збиљи

јавља се као општим земљиштем, на којем се насађује и расте истинито хришћански карактер. Христос је учио својих дванаест ученика поукама смирености, када је метнуо мало дијете пред људе, који су са узбуђењем саборили међу собом о томе, ко је од њих већи у царству Божјем, и рекао је: „ако се не поправите и не будете као дјеца, не ће те ући у царство небеско“, — т. ј. вође у то духовно царство дужни су бити слични дјеци и са чисто дјетњском радошћу дужни су примати све, што је угодно да им даде отац небески, и да дијеле с другима оно, што им је дато од највишега и најдрагоцјенијега, баш као и од најнижега и најнепријатнијега.

f. **Васпитање срдчане пријазности и доброте**

Пастир је међу људма заступник Божанственог милосрђа: по томе, он је дужан живити тако, да може представљати то милосрђе као ваплоћено у свом сопственом животу и делатности. Помоћ и саучешће према другима јесте по преимућству пастирска врлина. Како много сила утјецаја садржи у себи већ једно пријазно општење са људима! Пријазност дјелује на хладна, окамењена срца слично ономе, као што зраци сунчани делију на снијег или на лед. Обраћање е пријазним учешћем к малој дјеци и ка одраслим људима и високим и ниским јесте једна од кротких, невидљивих делатности, које неприметно повећавају утјецај пастирев на паству и помажу као непосредни циљ његове саужбе — васпитање људи и привођењу њиховом ка Христу. Ап. Павле писао је Солуњанима: „Могли смо вам бити на досаду, као Христови апостоли; али бијасмо кротки међу вама, као што дојилица што доји своју дјецу. Тако смо вас радо имали, да смо готови били дати вам не само јеванђеље Божје, него и душе своје, јер сте нам омиљели“;

Пре него ће настављати људе, ваља их замиловати. Ма какви били људи, како му год драго били они искрени, равнодушни к вјери нерасположени ка обраћању, ма како дубоко да су утонули у преступима, пре свега и најглавније су бити замиловани. Задаћа пастира — вије истраживати то, да ли су достојни, или недостојни спасења, него да их спасе као такове. какви су они у збиљи. Човештво нашега времена — то је блудни син јеванђељске приче, и дужност је пастира — помоћи му да се поврати у наручје очино. Овде не ће бити излишено навести знамените ријечи једнога знаменитога проповедника — епископа: „Пастири појачајте вапе саучешће. Ако ви умете само заповиједати, запријетити, казнити и тумачити букву закона, то ви ништа не умијете. Будите очевима — но тога је мало — будите матерама за паству . . . Не доказима суда, управо као и мачем немогуће је задобити власт над наравственим свијетом. Мало знања повише здравога разума, још више срца, — ето то је, што се зарад узвишавања велике масе народа, зарад његовог очишћења и напредка. Способност расуђивати јесте најобичнија човечја способност, и онај: ко је човјек и ништа више, може овладати том способношћу исто тако, као и ви, и шта више у вишем степену. Но бити способним на самодречење, жртвовати свој живот, свега себе посветити на службу ближњим — ту је нешто не земаљско, него божанствено, садржавајући у себи магичку силу. Самоодречење, сврх тога, јединствени доказ, против којег човечја злоба не може наћи израза“. Споменућемо овде и заслужне особите пажње речи блаж. Августина: „У почетку пробудите у себи љубав (к људима) и тада можете чинити оно, што сте ви изабрали,

У Митровици 1895.

Часови побожног размишљања.

Покушаји Том. А. Братића, парох, капелана

2 Атеизам и умни прогрес.

Атеизам и дарвинизам увијек представља једно друго; то су логични узрок и посљедица.

Дарвинизам уводи човјека у царство животиња, доводи његову еволуцију од

једнога индивидуа заједно са мајмуном и тако цијелъ човјечијег живота остаје у праини, без икакве узвишености, а то је хотимична дехонестација човјечијег достојанства. Прије појаве оваких мисли код човјека, да је он једнога порекла са

бесловесним животињама, морао је човјек, у свијем мислима, негирати опстајак Бога и на тај начин убити и посљедњу клицу религиозности у себи; дакле атеизам је логични узрок дарвинизма, а дарвинизам је посљедица атеизма.

Атеиста пориче да има Бога и не вјерује у Њега, а све религије, или сматра као сувишне, или их држи као просте установе без икакве божанствености. Али како су се код човјека појавиле такве грозне мисли, кад: „*Deum ipsippe natura venerari novit nec quisquam est homo, qui lege. quoe hoc praecepit, careat*“ како вели Цицерон¹⁾? —

Познати италијански списатељ Ј. Мазини, постанак првога атеисте, описује овако: „Први атеиста био је, без сумње, човјек који је неко злочинство утаио од других људи, те је настојао, да се кроз одрицање Бога, избави од циглог јединог свједока, од кога се није могао сакрити и пригушити грижњу, која га је мучила; а можда је он био и неки тирјанин . . . , . . . те је покушао да замијени обожавањем бруталне силе, вјеру у „дужност“ и у неумрло „право“²⁾ . . . Зачеци атеизма су дакле врло стари, а цијељ му је чисто спекулативна, али атеизам у данашњем смислу ријечи није се почео давно развијати, јер ако бацимо поглед на филозовске теорије старих филозофа, нећемо наћи ни једнога филозофа, који би био сличан нашим данашњим атеистама. Наравно да се при томе морају узети у обзир и старе религије, јер се немогу од старих филозофа тражити онаки чисти и развијени појмови о Богу, као

¹⁾ „Поштовање Бога налаже и сама природа; нема ни једнога човјека у коме не би било закона, који то поштовање налаже“ (*Oratio pro Flacco*)

²⁾ „Срце и разум у вјери“ („*Просвјета*“ 1893. стр. 149.)

давао, него се све мора посматрати са гледишта њихове религије.

Још у почетку овога одломка ја сам цитирао ријечи Цицеронове из којих се јасно види, да он није могао ни замислити човјека без вјере у Бога, те је то чист доказ да у његово доба није ни било појма о атеизму. У томе истом смислу говори и Квинтилијан на једноме мјесту својих педагошких списа,³⁾ а Максим Валериј вели да је религија претпостављена свему⁴⁾. Сличних навода могло би се наћи врло много у списима римских филозофа, али их је сувишно износити.

Грчка је култура далеко старија од римске, а књижевност им је много богатија, а особито филозофска струка, јер су стари Грци били познати као дубоки мислиоци, и у читавој хрпи филозофских дјела тих филозофа ријетко да се нађе која мисао, која би ишла у прилог атеизма. —

Плутарх вели: „*Si terram abeas. invenire passis urdes muris, litteris, legibus, domibus, opibus, numismate carentes urben vero templis Diisque destitutum, que precibus inreiuorando, oraculis non utatur. non bonorum causa sacrificet, non mala sakris avertere nitatur, nemo unquam vigit*“⁵⁾ У свијету се дакле — како вели Плутарх може наћи свега и свачега, само се не може наћи вароши без поштовања Бога и оних потребних ствари и функција које богопоштовање потребује.

Аристотел вели да је најсавршенији степен живљења код човјека „божанствен“, а најнесавршенији је живот: у тјелесним

³⁾ „Поглед на религиозно васпит. и наставу“ („Истина“ 1886. стр. 368.)

⁴⁾ *Ibidem* стр. 368.

⁵⁾ „Кад обиђеш земаљски шар нађићеш: градове без видина, писмена; закона, кућа, богатства, новаца; али варош без богова, храмова, молитава, заклетве, и богослужења, којим се добро моли, а зло одвраће; нико никад не виђе“ *Contra Col Ep.* с. 31.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

насладама, и то је живот животњски¹⁾, а то би баш било по начелима атеизма, јер по тим начелима човјек је: „Les nerfs voila tout l' homme“ и све му је у томе, што уграби на овоме свијету. —

Платон вели: „Она држава која хоће да буде срећна, треба из ране младости да научи своје главаре познавању истинитога Бога и правог добра“²⁾. На другоме мјесту вели он: Права религија јест основ државе, за то је заслужна казне свака безбожност“.

Из ова неколика цитата може се извати закључак, да је од старих филозофа, in genere атеизам био прво далеко, шта више, већина их је била убјеђена да и нема народа који не би признавао и обожавао неку највишу силу — Бога, што рамположе васионом; па занета није ни било таквог народа у цјелини, јер сва до сад позната дивљачка племена признавају неко више биће и то биће обожавају, а то је све по оном урођеном и Богом даном својству, да се признаје нека највиша сила. Познати културни историк И. Ј. Дрепер, у своме дјелу: „Историја умног развића Европе“³⁾ срањива религије Азиских и Американских народа, те међу неким налази велику сличност, а код свих налази поштовање неког вишег бића⁴⁾. „Што су пак неки стари писци називали неке дивљије народе безбожницима, то се има приписати или непознавању њиховог душевног и религиозног живота, или осјечној супротности религије истих са религијом дивљакâ, или се пак од чести има при-

писати мржњи, или фанатизму, од чега се ни најбољи научењаци нијесу могли свагда да ослободе, говорећи и пишући о варварским или непријатељским народима“⁵⁾.

Са појавом Хришћанства религиозни појмови били су у велико уздрмани, али први шириоци те Богом дане религије са својим начином живота, и својим удесима убрзо су свијету омилили ту религију, и Хришћанство се муњевитом брзином раширило и истисло је из народа несавршену многобожачку религију, за то нам, у то доба, не треба ни тражити атеизма. Тек у позније вријеме, када су неки неразумни шириоци Хришћанства хтјели, да под именом вјере, раде за своје личне интересе, па им се то открило почело се сумњати и онда је нешто учињено, што је било против закона Божијег. Да би се то дјело бар пред савјести оправдало, у мислима се негирао опетанак Бога и онда су код те особе прекинуте све оне моралне обвезе према религији и друштву, које закон Божији у његовој души образовао — он је постао атеиста. Ако је дјело, те особе, изашло на јавност, он се потрудио да га у јавности и опере и онда је то ишло у прилог ширењу атеизма, јер је било више њих, који су се огријешили о закон Божији, па видећи сада да се тај гријех оправдава, и они су прискочили у помоћ, да се обори ауторитет онога закона, који их је осуђивао.

На тај начин атеизам се ширио све мало по мало, док најпосље није и у науци ухватио сталног корена, те данас све филозофске степене, мање више ударају атеизмом. Томе је много допринијела

¹⁾ Parravacini: „Manuale di pedagogia e metodica generale. Livorno 1844. стр. 156. 58.

²⁾ De republ. libr. VII.

³⁾ History of the intellectual development of Europe 1864. — на српски превео М. Ракић.

⁴⁾ Види Ракића превод књ. II. стр. 158. — 164.

⁵⁾ „Поглед на религиозно васпитање и наставу“ од Хрисамта Гркинића („Истина“ 1886. стр. 317).

сколастика, која је силом хтјела да савије ум и мисли људске и подчини их богословији, а слабо је марила да са хладним и објективним разлозима убиједи слободоумњаке о истинитости богословских теорама, а обори њихова сумњива расматрања.

Већ од XV. вијека налазимо научни атеизам, али ту је још у повоју. У почетку XVI. вијека сретамо „Утопије“ Т. Моруса, дјело са којим би се хтјело створити нове социјалне уредбе. Посље њега долази Бекон Веруламски, као отац новије филозофије¹⁾, који стави, на супрот сколастици, научно испитавање природе посматрањем и експерименталиом, али ни Бекон небијаше зашао у крајност, јер он као извртан метафизичар²⁾ није могао доћи до негације највишег бића и потребности религије, него је морао изјавити да: „сиромаштво у науци и површно знање филозофије доводи људе атеизму. . . .“ — Познији енглески филозофи као Хобес и Џ. Локе били су много даље од поштовања религије, а ближе атеизму. Овај посљедњи са својим дјелом: „Essay an human understanding“ (Покушаји о човјечијем разуму) основао је савремени емпиризам.

Посљедњи филозофи енглески као Д. Јум и други отишли су још даље, али некако увијек њихове су се мисли кретале у границама „деизма“, и тек у новије доба почео се опажати реализам у строгом смислу, у енглеској науци, премда се он у животу тога народа могао врло давно примјетити. —

Осврнемо ли се на француску филозофију, наићи ћемо на сасвим други

правац мишљења. Метафизички правац мишљења може се наћи само код Декарта и то врло у малој мјери, јер је дијалектика главна црта његове филозофије. Апсолутизам Луја XIV., као и апсолутизам пркве у Француској, створили су неколико филозофа са особитим мислима, али сви су ти филозофи праве атеисте. Докле Русо држи, да је религија потребна као проста грађанска установа, дотле Монтески, Волтер, Халбах и Енциклопедисти жестоко се окомише на све оно, што би носило на себи печат божанствености. На тај начин они створише милионе атеиста у Француској у свима сталезима и револуција је била неизбежна, само је требао ко да почне.

Када су се осјетиле зле посљедице атеизма, покушаше неки да створе какву нову религију и на тај начин постаде: „позитивизам“ или научна религија, коју основа Ож. Конт. Премда је и позитивизам, у неку руку атеизам, то су ипак филозофи, из реалистичке школе, одбацили и ту религију, јер су у њој нашли много мистицизма³⁾. —

Француска филозофија имала је великога уплива на њемачке мислиоце и ови су постали више атеисте него и сами Французи, — виши у толико, у колико је Њемачка била буна, на којој су се догађали сидни вјерски ратови, а особито за вријеме реформације, те су се у тој конфузији и вјерски појмови народа помели; али и осим тога њемачки филозофи сусретају човјека са хладним разлозима, који веома упливашу на човјека, те су и данас неки њемачки научењаци највеће атеисте.

¹⁾ Др. Ј. Шер: „Општа историја књижевности“ срп. превод Ст. Новаковића, књ. III. стр. 24.

²⁾ Фр. Енгелс: „Развитак социјализма“, стр. 27.

³⁾ Св. Марковић: „Реални правац у науци и животу“ стр. 140.

Само први њемачки филозоф Ј. Бем, радио је на основу физичко-теософских идеја помијешаних са мистицизмом, али већ Лајбниц отреса се мистицизма и све подчињава разуму. Његов савременик Хр. Волф, у почетку XVIII. вијека, отворено је устао проти религије. Филозофија потоњих њемачких филозофа, већи је удар дала религији, него ли филозофија Лајбница и Волфа, јер је била сушти атеизам.

Данашња наука искључује религију као нешто сувишно, а непризнава важност ни метафизици, без које се не може о трансценденталној ствари ни говорити. Наравно да ово нетреба узети за сву науку и све научењаке *in genere*, него само за појединце. —

Њемачки научењаци: Др. Л. Бихнер, Др. Е. Хекел и друга атеисте, не само да држе религију, као сувишну, него још веле, да религија смета умном прогресу човјечанства и да навраћа људе на зло. Холбах изрично вели да религија упућује човјека да чини зло¹⁾, а Л. Бихнер каже: Ништа не стоји тако на путу нашем социјалном и политичком развићу, као појам о Богу. Нескладност овога појма и свих његових сједстава са нашим савременим научним образовањем и одтуда потичуће раздвојености између вјеровања и знања, између обрзовања и необрзовања, између идеала и реалности, утиче лоше на духове, порађа и одржава ону душевну ревност, која општи живот садашњости више или мање карактерише, и која је највећи непријатељ напретку. Ја сам увјерен да вјера у Бога, још никога није задржала од преступа. . . .²⁾ За религију веле атеисте: „религија не доприноси одржању и напретку морала

ништа, те је у томе погледу сасвим некорисна. . . . религија дакле није за род људски корисна, но управо рећи — штетна, и по томе мора пасти“³⁾.

Дакле вјера у Бога одбацује се као највећи противник умног напретка, према је и Хегл у својој пантеистичкој филозофији признао, да вјера у Бога потпомаже усавршавање човјечије. Религија се сматра за виновника свега зла и све неправилности у свијету; и тако би атеисте, када би биле у власти, *ex officio* избацили вјеру из народа.

Али да видимо какав је одзив нашао атеизам код других научењака и како они мисле о религији.

Виђелисмо да сви филозофи старог вијека признају Бога и срећу државе и друштва држе једино у религији, па када је многобожачка несавршена религија толико доприносила цвјетању народа, шта се онда има рећи за Хришћанство као најсавршенију и Богом дану вјеру, којој је била главна цијељ, да препороди друштвене прилике и ствари савршенство у животу народа? На ово нећу да наводим ни једнога богословског писца, него ћу баш навести неке из непријатељског тabora, који нијесу могли прећутати Хришћанство, као узрок обнови културног живота.

Познати позитивиста Лотре вели, да је са појавом нове вјере (Хришћанства) почела нова фаза цивилизације, а то исто вели и Дрепер, срањујући Хришћанство са старом религијом. Обадва ова културна историка признају да је Хришћанска вјера била умни прогрес у свему народу.

¹⁾ Св. Марковић: „Реални правас у животу“ стр. 36.

²⁾ „Библиотека научних истина“ Београд 1882. стр. 22—24

³⁾ Др. А. Штекл: „Вјера је потребна“ „Глас Истине“ за 1884. бр. 20. стр. 158,—9.)

Американски социолог Х. Георг у дјелу „Social Problems“ вели: „Спас друштва, нада слободнога и потпунога човјечанскога развитка, јест у еванђељу братимства у — еванђељу Христовом“. — Монтескиј изјављује: „У Христовој религији концентрисано је вјечно, а и времено блаженство и срећа“. И најжешћи противник Хришћанства Штраус у своме дјелу „Das Leben Iesu“ на више мјеста признаје савршенство Хришћанства, а тако исто и Ернест Ревен. Наполеон I. Бонапарта у писму од 5. јуна 1800., свјештенству Миланском, пише: „Никакво друштво не може опстати без морала, а морал без религије; и само је религија у стану дати држави сталан и трајан основ...“¹⁾ У истоме писму сравњује он друштво без религије, са лађом без једара, и вели, да тако друштво мора пропасти у највећој међусобној борби. На таку изјаву о религији, Наполеона је навело лично искуство, та највећа филозофија — како рече Џорџ Бајрон, јер је он био очевидац, оних крвавих покоља у Паризу и Тулону за вријеме револуције.

Али религија није само најмоћнији основ и најтврђи темељ друштву и држави, него је Хришћанска религија и најмоћнији покретач цивилизације, и она је управо створила најславније књижевнике и умјетнике. Један француски списатељ за Хришћанство вели: „Сада ће оно имати своју литературу и своје вјештине; сада ће оно имати своје сликаре: Рафаила, Леонарда де Винчи; своје музичаре: Палестрина, Баха, Хендела; своје поете: Дантеа, Кормелија и Расина, Милтана и Клопистока. Оно ће задахнути ораторе, као што су: Боснет, Бурдалу, Масилона;

¹⁾ Сравни: „Поглед на религиозно васпитање и на стању“ („Истина“ 1889. стр. 369.)

оно ће обновити истраживања филозофа што свједоче: Маленбранш, Кант, Фихте, Шелинг“²⁾. Исти писац, згодно каже и за реализам, кога заступају атеисте: „Ако је реалност добра и ако ми, хтјели не хтјели, радимо само на томе, да у тој реалности сносимо закон, овда у овоме свјету нема мјеста за идеал свјетости и слободе, коју проповједа Хришћанство“. И збиља, када би ми напе мисли збили у колорит реализма, онда нестале идеала, а без идеала нема ни моралног ни материјалног усавршавања, а без овога усавршавања пропаде наука, пропаде вјештина — нестале, културе и човјек дође до животиње.

Религија, па она била и несавршена, води мисли човјечије у висине идеала и човјек тежи да се приближи својим идеалима, те у тој тежњи усавршује сам себе. Хришћанство је особито богато у идеалима и онај који је задахнут том религијом, те тежи, да се приближи својим идеалима, тај ће доћи до највишег ступња умног прогреса. —

А какви су идеали реализма? Човјек се разним преображајима развио до да нашег ступња савршенства, од врло просте и несавршене животиње, а цијељ му је живота врло проста и једноставна, баш она коју Аристотел зове животињском. По томе нам може реализам дати за идеале или животињу, или најсавршенијега реалисту, грознога цара Нерона, а ти би нас идеали одвели до највећег умног прогреса и до савршене моралне и материјалне пропасти. —

Осврнимо се још мало, на вјеру у највише биће — Бога.

²⁾ „Главни типови морала“ срп. превод од К. Петровић („Учитељ“ бр. 28. 1888. стр. 430)

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Религија је посљедица вјере у неко највише биће, јер кад већ постоји та вјера, онда морају ту постојати и неки закони, у којима је исказана воља тога бића, а ти закони, са разним коментарима и допунама, сачињавају суштину религије. Ради тога сасвим је појмљиво да је атеизам, са негациом једнога, морао одрећи и друго. Да је порицање религије, осуђено од првих свјетских научењака, као највећа бесмислица, то смо већ виђели¹⁾; а сада ћемо виђети како се осуђује порицање вјере у Бога.

Римски филозоф Сенека вели за Бога, да је он једини савјет смртнима. Велики математичар и астроном И. Њути, по сматрајући своје бројеве и кретање звијезда, заносно кличе: „Слава ти Боже вседржитељу, што си нам дао силу и моћ, да гледамо и разумијевамо твоје путеве“. Русо нам у своје „Емилу“ казива, да ни на који начин нетреба оставити дијете без познавања Бога, а Ј. Мазини вели: „Онај који би могао занијекати Бога пред звјездовитом ноћи, пред гробом онићех, што су му најмилији и пред муком и невољом, тај је или пренесрећан или превелики кривац“²⁾.

Енглески пјесник В. Уордсворт у своје сијеву „The excursion“ износи нам слику једнога несрећника, који је изгубио

вјеру у све и постао врло суморан. Њега налазе неки мудраци и гледају да му разбију сумњу, али без успјеха; најпосље долази духовник и он покушава, да растумачи нејасне појмове, са Богом. То је знак да Уордсворт вјеру у Бога предпоставља свему мудричењу свјетском. Бајрон у „Ђауру“ (The Giaour) пјева: „ . . . Бог је дао да се наше ниске жеље исчисте са земље: Побожност дух на више уздиже . . .“, а Р. Саути у предговору свога дјела: „Виђење страшног суда“ жестоко напада све оне, који негирају опстанак Бога. „Школа коју су они основали, могла би се управо назвати сотонском школом . . .: још њих удесније карактеристичне сотонски дух поноситости и дрске безбожности“³⁾. И њемачки пјесник Рете, интригиран да је присталица атеизма, изјављује: „Вјерујем у Бога и у природу и у побједу добра над злим“⁴⁾.

Још би имали навести читаву групу све првих аухтора, који су вјеровали у Бога, а безвјерицу осуђивали, али је излишно, јер је и ово доста, па да се може констатовати, да је атеизам умна болест која нас води прогресу и коначној пропасту, док им је у вјери у Бога и у Хришћанству, спас друштва и државе и умни прогрес.

Кад је сиромаштво боље од богатства.

(Протојереј В. Нордов.)

Што је боље, браћо, богатство, или сиромаштво? Ви се чудите овом питању? „Зар ту треба размишљати? рећићете, та ко не зна и из самога искуства не види, да је богатство срећа, а сиромаштво — несрећа човекова? Богати не зна ни за какву оскудицу, у њега је

свега доста, он не зна на животне бриге, он је увек спокојан, весео, и виђен; — њега сви љубе и уважавају. А сиромак? Он је — несрећно биће. Он је непрестано у послу и бризи, и поред свега тога он је сваки дан у оскудици, он је свагда у туги и жалости, нико не мари за њега,

¹⁾ Gioberti, прихвати аухтор у италијанској литератури вели: „Човјек је без вјере, неки парадокс и неки нерешени проблем“

²⁾ Ј. Сувдечић: „Срце и разум у вјери“ („Просвјета“ за 1893. стр. 150. св. V.)

³⁾ Ј. Шер: „Општа историја књижевности“ Срп. превод. Ст. Новаковића књ. III стр. 155. прим. I. — Саути овђе мисли пјесничку школу атеиста, који су уједно нагињали у републиканизму, па и анархији.

⁴⁾ Ibidem. стр. 419.

он је презрен човек. Па како је срањење богатога са сиромашним? Добро. А како говори Христос? *Тешко вама богати* (Лука VI, 24) *Како је тешко онима који се уздају у своје богатство ући у царство Божије!* (Марко X, 24.). *Иди*, рекао је једном богаташу, *продај све што имаш, и подај сиромасима* (Мат. XIX, 21.). Па и један између апостола говори: *Ходите богати, плачите и ридате за своје луте невоље које иду на вас*. (Јак. V, 1.). Чујете ли, браћо, што се у св. писмо говори о богаташима? Напротив сви називају сиромаштво блаженим. Исус Христос, у наточ богаташа, блаженима назива сиромашне. (Лука VI, 20.). Апостол Јаков осуђује богате што презиру сиромашне. (Јаков II, 6.). И ко није прославио сиромаштво? Сам Господ није имао где заклонити главе. (Лука IX, 58.). Најбољи између апостола превео је читаво вријеме своје апостолске службе *у труду и послу, у гладовању и жеђи, у зими и глошави*. (II коринћ. XI, 27.). Па како да је то тако? Ваљда је сиромаштво боље од богатства, а сиромаси сретнији од богаташа? Дабоме. Па ако станемо судити по хришћански, управо је тако. Богати су — сретни, а сиромашни — несретни, — али то само овде, у овом животу. А што је овај живот? За хришћане је бољи други живот. А то значи, да је главна ствар, бити сретан тамо, а не овде. Ко је сретнији тамо, богаташ, или сиромашни Лазар? *Богаташ је — у паклу а Лазар — у крилу Аврамовом*. (Лука XVI, 22, 23.)

Ево, какав је одговор на питање; што је боље богатство, или сиромаштво? Боље је сиромаштво, неголи богатство, сретнији су сиромаси, неголи богаташи. Па откуда то тако? Е да је богатство што ли, узроком несреће? Управо, не богатство, но сами богаташи. Било је и богаташа, којима богатство није сметало да буду праведни. Био је Аврам богат, али је богатство његово служило само зато, да њиме стране угости и одмори. (Пост. XVIII.). Био је богат Јов, али он је *био око слепима, нога хромима, ошци убогима*. (Јов, XXIX, 14, 15.). Било је, видите, и богатих људи, који су били свети и праведни, но да ли их је много таквих? Зар не бива често, зар не бива готово свагда иначе? Па то и јест невоља, што човек не уме како треба да се користи богатством, но га употребљује као средство

за живот слободан и безбрижан. Богатство му већином служи само на питање тела и на засињавање његових страсти. Реците: ко живи лепо, сјајно, раскошно, ако не богати? Где је раскош, слободно испуњење сваке воље и жеље, ако не код богатих људи? Где је сјај и силни накит, ако не у богатих? Где су друштва, гозбе, и свака чулна уживања, ако не у богатих? Где су весеља, забаве и насладе, ако не у богатих? Где је њежност, беспосличјење и улудно трошење времена, ако не у богатих? Које је више својствена укоченост, гордост и презирање других, ако није богатима? Па ако је то тако, (а понајвише је тако), што је онда то? Јели то хришћански начин живота? Хоће ли се онда помишљати на Бога, на молитву, на љубав према Богу и ближњима? Зар се ту неће заборавити живот вечни и небесно царство? Неће ли бити страхан, не смеће ли се памети сасвим час смртни? Чини се, да весело, пријатно, живи сада богаташ, но што ће бити после? Што, ако се догоди па још овде изгуби богатство, те осиромаше? А то лако може бити и бива. Па сретан је још тај богаташ, кога Господ посети таквом, као што се чини, горком милошћу, — сретан је, ако он прими то старање и опомену Божију, ако се отрезни, позна ништавост богатства и времене славе, па се обрати богатству благодати Божије побрине се да себи прибави душевно спасење. А ако је другчије? Ако из богатства, из садањег спокојства и славе управо пређе онамо, где је познати еванђељски богаташ, шта ће бити тада? Што ће бити, ако и њему рекну: *опомени се, да си ти примио добра своја у животу својем?* (Лука XVI, 25.). О, како је то горко сећање! Како ће тада страшно бити сећање на прошли живот, на пролазно и пропаљиво богатство, кратко и бесмислено весеље!

Видите ли, браћо, чему човека води богатство „каква је последије судбина богатих!“ По свему су“, рећићете, криви богати, а не богатство“. Дакако. Но оно даје човеку повод да се заборави, и да заборави свој позив и своје хришћанске обвезе; оно служи као ерество, да се у нама рађају и хране наше зле наклоности и страсти. Па таквом се још богатству нема шта ни замерити, јер је оно, тако рећи, безгрешно. А да ли оно често бива таково, а да ли га има?

Није ли оно чешће, ако баш не у очима све-
видећег Бога насљество незаконито, тециво
неправедно? Та правом муком се тешко долази
до богатства; да си сит, задовољан, — па више
ништа. Но како било да било, браћо, но бога-
ство је опасна ствар. Та не говори света ријеч
Божија утаман не у корист богатства и не на
радост богатима.

Али сасвим је друга ствар — сиротиња.
Дабогме да је тешко, да је горко бити сиромаш.
Али управо такав и јест наш садањи живот.
Нисмо ми амо дошли да се веселимо, да се ра-
дујемо. Радости су нам одређене на другом
свијету, а овде нас окружавају невоље, бриге и
нужде. Осетљиво је сиромаштво, зато у сиротиње
и нема оних порока, као што су у богатих. Да
ли сиромаш може и мислити на раскош и сјај,
кад он често, можда, нема ни готово ни да што
поједе, нит' да се ушто пристojно обуче? Јели
му стало до похотâ, кад он често нема ни што
му је најнужније? Хоће ли му на ум падати
веселе, кад је он непрестано тужан и брижан
због оскудице? Може ли он живити мирно и
беспослено, кад се он мора неуморно трудити да
заслужи што ће данас појести? Па неће ли се
сиромаш, који се услед таквог свог положаја
удаљава од порока, моћи лакше себе поставити
у бољи положај и односно душе своје и свога
будућег позива? Неће ли он бити ближе ономе
стању, какво од нас тражи света хришћанска
вјера? Неће ли он пресетити се Бога и неће ли
се чешће обраћати њему с молитвом и надом на
помоћ његову? Неће ли он лакше поднијети и
претрпити све биједи и невоље, које га постигну?
Хоће ли му страшна бити и сама смрт, кад му
је тако чемеран овај живот, и кад жалибоже
нема ништа да овде остави? А што га чека за
гробом? Не чека ли га она блажена судбина, и
она вјечна *утјеха у крилу Аврамовом* (Лука XVI,
22. — 25.) којима је од Бога удостојен сиро-
машни Лазар?

Послије овога имају о чему да промисле и
богати и сиромашни. Имају о чем промислити:

и то први да се избаве од грозоће или биједи
у вјечности, а последњи, — да заслуже и да се
удостоје будућег блаженства, које их чека. Па-
зите богати; *не мудрујте и не поносиште се са
својим богатством, не издајте се у богатство про-
падљиво, него у Бога живог* (I. Тим. VI, 17.).
који богати и сиромашни, даје блага и одузима
их; *не дајте да вам срце прионе за богатство*
(Псал. LXII, 10.), — нека оно буде ради вас,
а не ви ради њега. Сјетите се, да је опасно
бити богат, да су многи богати Хришћани дра-
говољно остављали све своје благо, и одавали
са на трпљење и сиромаштво. Клоните се не-
праведнога иметка, а и праведан не употребља-
вајте на похоте, весела и свјетска уживања,
него на потребе неопходне, корисне и свете, у
славу Бвжију и на помоћ оскудној браћи својој,
у опште користите се богатством разумно и бо-
гоугодно, да вас у будућем животу не постигне
судбина несретнога богаташа, него да за добро
и свето употребљење дарова Божијих, земаљских
блага, задобијете вјечно *благо на небесима* (Мат.
VI, 20.). А ви, сиромаси, благосиљајте Бога због
судбине ваше. Вас је Господ поставио баш на
прави пут у царство небесно, гледајте само да
се умијете сачувати на том путу. Не тужите, а
још више, не роптајте на своје стање, покора-
вајте се вољи промислитеља Бога, који је сва-
коме одрецио свој удес, издајте се на његову
неограничену благодет и у сваком случају из-
гледајте од њега утјехе и помоћи, живите поштеним
трудом, и не завидите богатству других, да се
не би, последије временских биједа, извргли вјечном
мучењу, него напротив да за трпљење и биједи
наслиједите оно исто мјесто блаженога мира и
сладошти, у ком се налази познати еванђелски
сиромаш Лазар. Нека буде опште правило бога-
тима и сиромашнима, правило мудрих и искусних
Хришћана. Богати! не грамзите за богатством;
сиромашни! не желите богатства. Боже наш, који
све управљаш на наше спасење, слава ти!

Превео: А. Богдановић.

Размишљање или умно виђење

Превео: Мар. С. Поповић. парох.

Којим се гријехом досађује Богу?

Знај човјече, ако си учинио неки
смртни гријех, тада си заиста досадио

Богу, одвратио си се од Њега и презро
Га. Није ово празан говор, нити су прене-
сене ове ријечи, него је сама доказана

истина. Овако говоре сви свети оци, сви богослови и сва Божија предања говоре: да грјешник када учини грјех, не слаби само (у вјери) о Богу, него се одриче Њега и бесчисти Га.

Но хоћеш ли ми рећи: ја не грјешим да бесчастим и одвраћам се од Бога, него само да имам оно што желим? — онда добро!

— Дужност ти је знати, да си Га се два пут одвратио; једном си окренуо лице, а други пут леђа. Не одричеш ли се ти твога сина, слуге и своје жене, када не врше заповједи твоје? Не понизује ли се господар, кад му слуге презиру наредбу његову? Не одричели се друг друга, кад му прегради пут? Не стиди ли се судија од онога, који безобразно грјешни пред лицем његовим?

Разуми и то добро, да када погрјешниш, тада се одричеш и бесчистиш Бога.

— *Преступињем закона Божијег Бога бесчистиш!*“ вели Апостол Павле Римљанима (Зач. 82.)

Ако се и не одричеш Њега умом и помишљу, но одрекао си Га се дјелом; док се не покораваш закону Његову, не бојни се правде Његове; не љубиш Му благодостињу, не сматраш га за Свемогућег и Најсплнјег; не стараш се и не трудиш се о висини Његовој, који види грјех наш. Он га презире и прекида.

И, тако много се љути на грјех ради једног грјешника, колико се напротив радује ради обраћања његова, као што свети еванђелист Лука говори: *„Радост биви на небесима за једног грјешника који се покаје.“*

Слушај дакле, јер си дужан да се бојниш Бога и да не говориш: не сагрјешних, да разљутим Бога, него ради онога да имам, што желим имати.

2. Које онај, коме ти досађиваш и одричеш?

Унамти ко је овај Господар, кога се ти одричеш! Помисли умом својим једну доброту и благо лице овога Господара; јер ако би видно какво је, пожеллио би, да га се наслађаваш не само један дно године, него ли да се веселиш много година у свима земаљским благама; јер само једним погледом задобија срца.

Помисли опет величину Његову, која је толика, да је боље, да буде ко пошљедни и најмањи од свијех постојећих слуга Његових, него ли свијем свијетом да влада и царује; јер од свега сјаја звезданог, од свијех капљица кишних и од свијех другијех великих премудрости небесних и земаљских неискazано је најсветлија величина овога Господара, коме си ти црв, а не човјек па да му још досађујеш!

А како можеш постићи разумом божанство Његово и величину, кад је Он и од разума твога неискazано бољи?

Он је виши од година и вјекова; Он садржи сваку жестину; Он све може колико хоће . . . просто рећи: Овај господар мудрији је и власнији од свакога мишљења, бољи од сваког што постоји. И јесте Источник — врело и почетак сваком благу.

Његову благодет — осим помислом — ко да разгњеви горе је заиста зло, неголи изгубити небо и свијет.

Ти толикоме Господару досађујеш смртним грјехом, — и не потресаш се ужасаваш, о несретнице!

3. Које онај, који досађива и одриче се?

Види, ко је онај, који толико досађива и одриче се Господа и Владике.

Ти чиниш толику досаду, а земља си и прашина! Видиде по тијелу неколико јеси ли ти и шта друго, него једино „ништа“ — замазано блатом?

Мало је година како си постао од ништа и још мало, па ћеш бити јело за црве. Ти мали од прашице и да се дижеш противу Бога!?

Загледај се неколико и по души реци шта си? — Зачео си се у пратекном гријеху, нијеси узео правог свога изгледа, шта ћеш бити, — прије но си се учинио непријатељ Богу, те си постао слуга ђавољи, без благодати, који је изгнао за навјек са небеса.

Твоје наслједство и својина није ништа друго, осим једно крајње клеветање о свете твоје; једина крајња злоба твоја једино немоћно и слабо оружје. ... Једино несита жеља, да увјек чиниш зло!

У свему толико си зашао, са толиким учињеним гријеховима и злом нарави, да је право да те уништи — без сваке помоћи. —

Божија правда. И, ако хоћеш да видиш љепше осуђуј себе. Што си ти осуђен са свима свјетским људима, са свима онима, који постојаше; са свима онима који су сада друкчији и са свима онима, који хоће да буду до краја, што се мијенаш са свима слугама, свима стварима и свима силнима?

— Ко би те могао познати у толико великој множини? Или, ко би те промијенио и за што, када си управо увијек немоћан, или свакако ништа!? Од толико створења и ствари, помисли која си ти ствар пред Богом? Пошто пред Њим сва множина ствари вемоћни су, па када је и множина немоћна, како не би било пред њим и ништа немоћно?

— „Све је пред Богом као ништа!“ рекао је пророк Исаја. Дакле! Ако узмеш грдост једном грјешника, да стане противу толиком Божијем величанству, па ако би

устао и ти на Њега, како би једни мрави могли устати на величанство, који са небеса сије као сунце?!? }

МОЛИТВА.

Незнам од куда да се научим боље дивити се о Господе-Боже мој, него ли од Твога неисказаног триљења; како да метриши? од мога неком невјерујућег разума, како да се не гнушаш, који презире наредбе Твоје!

Ја те виђех на престолу величанства, опкољена множином безбројних — светијех и најчистијех анђела, који гледају Твоје неисказано величанство. Трепте од своје велике побожности и дивећи се зову (пјевајући) „Свет, Света, Свет!“

И, још нијесу задовољни тијем похвалама, него од боље побожности покривају (Крилица) своја лица, падајући пред ноге Твоје; а тијем доказују, како су недостојни, да стоје пред Твојим светијем Престолом.

А ја незнатни црвић презирем ово, и немам нимало побожности (благоговјенија,) ни љубави. У краткоме моме животу срамотим Те и одричем се Тебе — не вршећи заповједи Твоје. С тога не могу пожељети да су заједно Твоје благоутробије и моја несрећа!

Помишљам: да ме више нећеш трпети нити да ће ме земља на себи држати. Стихије више не сачуваше ме, ако ме још сунце не просвјетли. На даље мислим као преступника Твојих заповједи и љепоте Твоје, сунце ће ме изгорети толиким блистањем, колика је свјетлост његова.

Колико сам згријенио, заслужио сам да страдам и да се мучим.

Заиста, толико сам заслужио, да би требало да си створио у садање и прошло вријеме једну вјечну муку за ме сама, пошто је времена мука незнатна и није довољна да ме мучи.

Ипак Ти, о, мој велики Господару! мјесто свега тога, дајеш ми опроштење.. И ти си први који мир тражиш. . . . О, неисказане благице! О, достојног трпљења за једног Бога!

Чујте, о сви свети, који сте на небесима свједоци за моје нечисте ријечи, да сравните с поштовањем толику љубав и благод Божју! Ја зборим за себе сама, да ако не би ни шћела бити вјечна мука, требала би да буде за мене, видећи мој гријех од свакога зла гори и несретнији.

Не поради чега другога но поради овога — да је ово досађивање моме Господару, па и ако би извјесно знао да ћу мучен бити, ипак у сво будуће вријеме живота мога хоћу да сачувам заповједи Бога мога и да Га признајем за Онога који је у ствари т. ј. за благо неисказано, благо најскупље и непостижимо; а да се у неисказану благоутробну бездну могу потопити неисказани путеви залâ мојих.

Ове очи, ове на зло готове руке, овај несретни језик и ово тијело, које бијаше оруђе љутње, хоћу да буду судови покајања.

А, Ти — Господару мој, ради своје неисказане благице, ради најчистијег свога имена и ради славе свијех твојих обећања, учини, да буде тако, награди ме за доброту добротом и учини срце моје опет теби налично. А колико сам одступио од Тебе у прошлости, толико да Ти будем вјеран у будуће, и колико Те ражљутих, толико да ти угодим покајањем, — да тако чиним од сада, да не престајем нигда у све вјекове вјекова — Доиста!

II. У Понеђељак.

2. Мјесто ће си погријешити.

Знаш ли мјесто ће си погријешити?

Нијеси погријешити пред човјеком, него пред Господом својим и Богом, који све види.

Пред оним, који ти је закон поставио, смио си да порушиш закон; пред очима судије свога, наругао си се Њему осудом и одрицањем: пред својим избавитељем презро си крв Његову; пред очима онога неисказаног величанства осрамотио си друштво Његово, а био си слуга једног одпадника! С њиме си се сјединио и усудио си се, да будеш противан Богу Згријешити си, учинио си (највеће) лудост, и што си год могао. Пророк Јеремија говори:

„Ја ти говорим и свјетљујем те, ако хоћеш и у будуће да гријешити, нађи мјесто, где те Бог не види.“ (Гл. 3.).

Другим ријечима: Како си могао гријешити ономе, — свемогућем Богу, који је пред тобом, који је осветник гријеху?, Говорим ти: Како си могао да учиниш пред свевидећим очима оно безаконно претупљење, за које се не би усудио предавном учинити? Зар ти не би пристојније било да погријешити пред цијелим свијетом, него ли пред једним Богом!?

2. Вријеме.

Знаш ли вријеме, када си Бога осрамотио?

Потље тога знаш ли, да си помоћу светог крштења постао сином Божјим? Када те Он награди толиким св. дјелима и када си видио, да ко умире, више не гријешити Богу и када си све то знао, како да га разгњевиш? И, опет си Њега разгњевио!

Он те створи у мјестима Хришћанским ће си примио истиниту свјетлост св: вјере. Он те још чува у сваки час, стара се за твоју храну, за одјећу и живљење твоје. И држи те за великога — толико, да је не само заповиједио доњим створењима да те слушају у твојим потребама, него ти

Он те створи у мјестима Хришћанским
 Ће си примио истиниту свјетлост св: вјере.
 Он те још чувао у сваки час, стара се за
 твоју храну, за одећу и живљење твоје.
 И држи те за великога — колико да је
 не само заповједио доњим створењима да
 те слушају у твојим потребама, него ти
 још на службу шаље своје анђеле стра-
 жаре дома свога, те те чувају и зашти-
 вавају од толикијех биједа.

Теби опрашта толика мучења; тебе
 ради пролио је крв своју; за тебе даде и
 живот свој; тебе ради држи приправно
 своје тијело у св: и освећеној тајни (Евха-
 ристија); ради тебе су сва пристаништа
 благодати Његове; ради тебе је благородни
 рај; свака је милост за тебе; тебе грли
 рукама својима; тебе меће на прса своја...
 И, у ово исто вријеме, ти чиниш добротвору,
 (благодјетељу) своме толико велику досаду,
 да се горе не може нигда учинити.

Одгризао си (да тако речем) оне сисе,
 које су ти давале (храну) живот вјечни!
 Заиста вјерујем да би се и сами
 звјерови постиђели — пред толиким добро-
 твором, ако би се могао који удостојити
 разумном грјешнику. . . .

3. Посредовање.

Видиш ли, коју си помоћ задобио,
 када си погријешно? Ништа друго, него
 смрт души својој. И не само, да си погри-
 јешно пред Богом, но и добра дјела
 Његова употребио си и учинио си од њих
 оруђа и средства, да га тијем још више
 разгъвениш!

Од свијех чувства, која ти Бог даде
 — ради блакости твоје душе — шта си
 учинио од њих?

— Оне очи, оне руке, (о руке недос-
 тојне, које су учиниле толико и толико
 безакоња!).

Оно тијело, које ти много пута освети
 Бог, својим св. тијелом и својим невидећим
 доласком увесељава те, па шта си од тога
 учинио? Теби једноме Бог даде слободну
 вољу, да до краја љубиш благод, и ти
 си заборавио Источник свагдапостојућег
 живота!

Теби једноме даде разум, да познајеш
 праву истину, а ти шта си од ума свога
 учинио? Зар опет да измишљаш нова
 средства, којима би срамотио добротвора?

Па кад си дао труда Богу, противећи
 се заповиједима Његовим, дај и ти ма и
 мало труда, да би се поправио!

— „*Отежасте ми својим гријеховима
 и неправдама својима, труд ми учинисте!*“
 вели пророк Исаија (гл. 43.).

Пошто је дакле он благ; пошто је
 благоутробан; пошто прима покајање, а
 одгађа муке; пошто чини света дјела на
 исцјелење и тога ради зар, да се од вас
 презире? И, ти говориш: „хоћу још учинити
 гријех, а затим се исповједати и покајати.“

О, ствари непостојане и свакога ужаса
 препуњена!!

МОЛИТВА.

О површино свијех блага, о неискazани
 светитељу! Неискazани добротворе! О не-
 исказани неавидниче гријеха! Ја не дођох
 и не надох никада пред ноге Твоје, но
 боље је од овога повизно срце, који ти
 долазим, да ми видиш моју љавољу неблаго-
 дарност. И зар ције ово боље, него да Те
 љутим пред твојим очима, него да те
 љутим Твојим истим даровима, које си
 ми дао?

Но Ти Господе Боже мој, посредством
 вјере, дао си ми, да позвам доброту твоју
 Испразнио си крв из свију жила, да ми
 начиниш души спасавајућу бољу и добро
 очистићену од гријехова, помоћу светог
 исповиједања.

Но могло би се рећи: у престолу не морају бити св. мошти; може се наћи, и то не само једна црква, где у св. престолу нема св. моштију.

Овде ћу навести, шта г. Н. Гр. Живковић у својој „Литургици“ говори о антиминсу: „Антиминс је освећено платно, које се за вријеме литургије распостире на св. трапези под св. даровима . . . Антиминс је у првенствујућој цркви употребљаван због честих нападаја идолопоклоника и јеретика, да би свештеник у случају нужде, св. дарове у антиминс скупити, лакше изнијети и сакрити, па по том опет св. литургију над њима на сигурним мјесту продужити и свршити могао. У том случају антиминс замјењује сам престо (као и данас у време рата, или приликом друге потребе) које је означено и именом „антиминс“. Но како су престоли св. храмова подизани над гробовима мученика, то је црква у обичајила, да се и у антиминсе ушивају честице св. моштију. — И после, када црква Христова није извргнута била нападајима непријатељским, задржан је антиминс због тога, што су архијереји обвезани освећивати престо сваког храма; но почем често због удаљености архијереји сами нијесу могли доспјевати, да то освећење обаве, то они освећују антиминс, које потврђују и својим потписом, и тим дотичном храму дају свој архипастирски благослов, а освећење само обавља свештеник, кога на то опуномоћи архијереј“. (стр. 19.—20).

Из горњег навода јасно је, да по правилу — у престолу, у св. трапези имају бити св. мошти: у црквама првих хришћанских времена, беху престоли подизани над гробовима светих мученика; па кад престоли у данашњим св. храмовима нису и бити не могу над гробовима, а оно се њих имају смјестити честице моштију св. мученика.

Из последњег става горњег навода изгледа доиста, да у „потпуно освјештаном храму“ не смије, или бар не мора бити „тронисани“ антиминс; јер се ту вели, да је у данашњој цркви „антиминс задржан због тога“, да њиме архијереј „даде дотичном храму свој архипастирски благослов“; а кад би архијереј сâм храму отишао, и, по правилу, лично престо дотичнога храма осветио и у њ св. мошти ставио, — изгледа, да тада антиминса светити и у антиминс св. моштију ушивати не би морао, па ни смео.

Но; и ако у црквама првих векова хришћанства престоли беху подигнути над гробовима мученика, ипак за то бијаху на тим престолима и антиминси, са уложеним св. моштима, а из узрока, да би свештеник, у случају напада идолопоклоника и јеретика, „св. дарове у антиминс скупити лакше изнијети и сакрити, па по том опет св. литургију над њима на сигурном мјесту продужити и свршити могао“.

Па ако и данас има и бити може таквих и томе сличних случајева, то је онда јасно, да и данас имају бити антиминси са светим моштима баш и на оним престолима, у које су честице мученичких моштију уложене; друкче, да и данас баш и у „потпуно освјештаним храмовима“ имају бити само „тронисани“ антиминс; и да се само на таким антиминсима св. божја литургија свршавати може, будући се не зна дан и час случаја, који би ванредну употребу антиминса потребном чинио. А таквих случајева има и може доиста бити и данас: г. Ж.-Б. спомиње рат, а у „Извѣстїе оучительное“ наводе се и други таки случајеви: „Ище слѣжащъ їерію бжѣственнѣю слѣжкѣ, црковъ возгоритсѣ, или ѿ вѣри, или инымъ ради вины верхъ пастисл начнетъ, сохраннымъ со антиминсомъ да возметъ сѣтал, и да изыдетъ изъ црквѣ и на иномъ мѣстѣкъ честномъ, на томже антиминскѣ да совершитъ бжѣственнѣю слѣжкѣ, наченъ ѿ мѣста, егоже исхода преста“.

Кад у „потпуно освјештаном храму“ не би смио бити „тронисани“ антиминс, онда би у „чину“ освећења антиминса на дотичном мјесту морала бити оваква напомена: архијереј има пазити, да у онај антиминс, који има доћи у потпуно освећену цркву, не уложи честица св. моштију; а ако храм потпуно освећен није тада освећујући антиминс, има у њега честице св. моштију уложити“. Па има ли у „чину“ томе такове или томе сличне напомене? — Ја „архијерејска службеника“ немам, те поуздано не знам, има ли или нема; но сумњам, да те напомене има.

Кад у „потпуно освјештаном храму“ „тронисани“ антиминс бити не би смио онда би у „чину“ архијерејског освећења храма (а не онога освећења, које протопрезвитер, или

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

— Ништа више, него сјенка оне неисказане мржње, коју има Бог према свакоме смртном грјеху. И ти видиш да је толико страхан и мрзак грјех, па га и опет држиш у срцу своје с дана на дан и од мјесеца до мјесеца чуваш га и кријеш као неко живице!

2. Бог мрзи грјешника.

Знај, да Бог не мрзи само грјех него и грјешника. Једнака му је мржња и непоштовање како према грјеху, тако и према грјешнику и држи га за нечистога врага шаљући му зло и мучење. И докле је грјех у души његовој, не може и неће да има с Њиме друштво, нити жели да улије у њега какав дар; јер му је толико мрзак његов грјех!

Ако би и најсветија Дјева шћела учинити смртни грјех, омрзнуо би Бог (Христос) и матер своју, горе него једног ђавола, осим да упореди првашња њезина достојанства и светиње. Није могуће да ко достигне ову речену истину, те да разуми крајњу мржњу, коју Бог има према једном грјешнику.

Слушај једно морално богословско учење, које није измишљено, него истинито.

„Теже је зло угађање Богу једнога човјека само једним смртним грјехом, него ли Му може бити благоугађање свијех добријех дјела у прошлости, садањости и будућности и самијех светитеља заједно. Поврати се у онај дом, где недостојним дјелима својим мећеш под ноге закон Божји, поврати се, но сиомени се, да оним незаконим угађањем својим, дајеш Богу теже злоугађање, него што му дадохе од благодарности и благоугађања сви пророци сви патријарси, сви апостоли, сви мученици, сви, иноси и монахиње; него и сви свети анђели са свима рајским светињама састављени уједно. И, ако би Бог шћео бити тужан, тежу би Му тугу

задао твој један грјех, него ли што би га могла утјешити побожност света свијех горе иоменутијех!“

Када је све ово у истини, зашто се не плашиш грјеха несретни грјешнице? Та боље би ти било да будеш један вриједни пас, једна љута змија и др. него ли да будеш један окорјели грјешник. . . .

3. Размишљај тако.

Бог неисказано мрзи грјех и ја га још љубим, а не љубим своје душе! Код Бога је теже зло, када види један смртни грјех, него ли у добру да види све похвале у свијех родова створења Његовијех. И ја тако немоћан, држим Га за ништа, а кад га учиним величам се и хвалим разметањем, као да сам учинио неко велико јунаштво! Бог да покаже неискану мржњу своју грјеху и да га уништи, има од распаљивости пуно небо и земљу — и да јави — као на неком позоришту мржњу своју, липава толико велика створења своја од јединог неисказаног блага, — а то је свагда постојећег блаженства и даје им за грјех мучење, које је од вазда осуђено.

И ја чинећи грјех, са савјести мојом пролазим радостан испред овог мога Господара, смијем се, поносим се, славам, пун сам безобразлука. Погради лијепе хаљинке погради три или четири златна ордена (да тако речем.) чини ми се, да сам неко слављено величанство!

Дакле, ко се превари у своје уму, — Бог, или ја грјешник? Или се Бог вара, или се свијет подсмјехива?

Које је истинитије од ова два мњења, која су толико противна??

— О, нечувене шћепоће једног грјешника, како држи себе блажена у свом нечистоме блату. И тако се противи и диже онај враг Божји, који је презрен од Бога, који је недостојан раја, који је

много страшнији (тако рећи) и од самога
ђавола мученог, као што св. Јован вели:

„Један је од вас ђаво!“

МОЛИТВА.

Мој најсилнији Боже, Цару царева и
Господару господарима! Јако се усудих,
да Ти покажем једно мрско страшило као
што сам ја; да Ти покажем једног ђавола,
једнога одступника, једнога несретника,
који није достојан, да моли у Тебе тишину,
и да прими благодат од Тебе! Ти ништа
друго тако не мрзиш, као гријех, а право
и јесте, јер је то противно најсветијој и
најправеднијој вољи Твојој. Но, ако и мрзиш
оно, што сам учинио, не омрзни на оно
што си Ти створио, о Творче Мој!

Познај у свима створењима својима
своју слику, која је у толико зло дошла,
и понови дјелањем руку својих први јој
изглед, да не буде више немарна воља,
да како не изгуби слику Твоју, него до
краја да ме упућује свемогућство Твоје.
Као несретник како да паднем ничице
пред престолом Твојим, да смјерно просим
од величанственог царства Твога опрош-
тење грјехова мојих?

Са свијем силама самовласти моје, да
истрагим, искоријеним и погазим сва она
дјела, која су ме начинила ђаволом Твојим
и омразила ме у очима Твојим.

Љубав, коју имах према мени и
мржња коју шаљеш на гријех мој, они су
узроци постицања, која ме подстичу и
срце моје није тако, као што бих ја шћео
идох у море пуно туге, да узмем исту
мрзост твоју и она напуни што недостојаше
крајњој несрећи мојој.

Стога о Владико мој и Господе, рада
највеће благостиње своје, коју имају њедра
Твоја, да се утврди данас мир наш и да
се не поремети више никада.

Ја злотворни и злочестиви грјешник
хоћу да слушам будуће свете наредбе
Твоје, хоћу да поштујем Твоју благодат
и за велику светињу хоћу да држим закон
Твој. А Ти, као Вишњи Господар учини
ме непоколебива у свима искушењима
противног борца (демона); сачувај ме од
свијех његовијех злијех и пакоснијех заво-
ђења; нити више кривцу моју првашњу
не помињи, па ћу Ти тако радити, како
се пристоји у свему животу, како би се
удостојио, да ме љубиш. У другом (новом)
животу да се радујем и веселим Теби
Господару и Богу моме на неискане и
безкрајње вјекове:

Заиста!

Пабирци из „Бос.-Херц. Источника“

П.

„Тронисани антиминос“.

У „Б.-Х. И-ку“ за год 1890., а у свесци
4 и 5-ој Христифор Игуман манастира Завале
ставља питање, или боље по претходном раз-
мишљању долази до упитног закључка: „Дакле
тронисани антиминос у тронисану храму не треба
и не би смио употребљавати се као обични ан-
тиминос и обратно у неосвјештану храму од

самог архијереја, без тронисана и малог анти-
минса не би се смјело по правилима служити?“

У претходном размишљању наводи, да је
„имао прилике на више мјеста виђети, да на св.
трапези, која је освјештана и већ има св. мошти,
стоји још мјесто обичног освјештаног антиминоса,
тронисани антиминос, на којем се свршује света
литурђија“; спомиње, да је „имао прилику чути
и од самог једног архијереја, да треба свака

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

црква, па била она потпуно од архијереја тронисано-освјештана, или не, да има на св. трапези тронисани антиминос; казује, да је „видио једном приликом, при освјештању једне цркве, ђе архијереј, освјешта уз св. трапезу још неколико комада антиминоса, али у њих није уметнуо св. моштију, пошто у св. трапезу дотичне цркве јест, пак је исте антиминосе, распослао у неке цркве, које нијесу? биле тронисано-освјештане да се на њима, као и на тронисанима свршује св. литурђија“.

На основу свега виђенога и чувенога, а на темељу свога „краткознања“ мисли и закључује: да у потпуно освјештану храму не треба тронисани антиминос; да у потпуно неосвјештаном храму мора бити тронисани антиминос; да у потпуно неосвјештану храму не сме бити нетронисани антиминос.

Отац Христифор је превртао и прелиставао, разгледао и проучавао књиге црквене „у колико му је прилика допустила имати црквеније књига на расположењу“: но никакво да буде на чисто у ствари тој: нигде да нађе тачна и одређена одговора на своје питање. Но ослањајући се на неку „рукописну Србуљу“, а то је управо „*Номоканом или кормчија*“ он ипак долази до закључка; „до тронисани антиминос у тронисану храму не треба, нити се са нетронисаним може у нетронисану храму служити“.

Одавна већ О. Х-р изгледа и чека одговор на питање своје, прошло је томе већ пуних шест година, но га до сада не угледа, до данас не доби.

Право да речем, канио сам се већ неколико пута за вријеме од тих шест година, да на то питање одговорим; но ме је од тога увек задржала и одвратила помисао и нада, е ће се наћи бољи зналац, поузданији путевођа црквени, коме су боље познате стазе и путеви књига црквених, који је и више пута прошао кроз кланце и богазе правила црквених; — но како тога не дочеках, то сам ево рад да на то питање одговорим, шат својим одговором о. Х-ра: а можда и још ког брата упутим на праву стазу, изведем на добар пут. —

Одмах ћу рећи, да је одговор на други део питања О. Х-ра кратак и лак: у нетронисаном, од самога архијереја неосвећеном храму, где у часној трапези није св. моштију, на „не-

тронисаном“ антиминосу не може се и не сме свршавати св. литурђија, Овоме нису потребити не многи, него управ никакви докази: онде, где св. моштију није ни у часној трапези, ни у антиминосу, ту се св. литурђија свршавати и свршити не може и не сме. —

Приметити ми је, да је О. Х-р рекао, да је онај архијереј оно „неколико комада освјештаних антиминоса, али у које није уметнуо св. моштију распослао у неке цркве, које нијесу биле тронисано-освештане“. Ово „нијесу“ биће погрешка или пера или штампе; а да је то погрешка свједочи напомена, да архијереј у тих „неколико комада освјештаних антиминоса“ за то „није уметнуо св. моштију, пошто у св. трапезу дотичне цркве јест“ т. ј. има св. моштију; а која црква у св. трапези има св. моштију, та је „тронисано освјештана“. Св. мошти уложити било у антиминос, било у св. трапезу може само архијереј. —

Но: кад у „потпуно неосвјештаном храму“ не сме и бити и не може „нетронисани“ антиминос, онда је питање: да ли у „потпуно освјештаном храму“ може бити само „освјештани, нетронисани“ антиминос, или се баш и у таквом храму св. божја литурђија и опет само на „тронисаном“ антиминосу свршавати може и сме?

Одговор на ово питање, да буде јасан, мораће бити нешто дужи. —

Шта је антиминос?

Реч сама по себи значи: мјесто престола трпезе.

Пок. Н. Беговић у својој „Литургици“ каже; „Антиминос је покретна трпеза. Без ове светиње не може се ни у једној цркви литургија служити, а са овим прибором може се служити на сваком мјесту и изван храма“. Наводећи што је све на антиминосу, пок. Б. Њ вели, да је на њему и „потпис архијереја, који га је осветио, и моћи светачке у њ уложио“. (стр. 12.).

Кад је антиминос по значењу ријечи саме — замјена престола; кад је то „покретна трпеза“; јасно је да он мора бити такав, да престол потпуно заменути може, а што је у престолу, да то има бити и у антиминосу: у престолу су св. мошти, те и у антиминосу морају бити.

Но могло би се рећи: у престолу не морају бити св. мошти; може се наћи, и то не само једна црква, где у св. престолу нема св. моштију.

Овде ћу навести, шта г. Н. Гр. Живковић у својој „Литургици“ говори о антиминсу: „Антиминс је освећено платно, које се за вријеме литургије распростире на св. трапези под св. даровима . . . Антиминс је у првенствујућој цркви употребљаван због честих нападаја идолопоклоника и јеретика, да би свештеник у случају нужде, св. дарове у антиминс скупити, лакше изнијети и сакрити, па по том опет св. литургију над њима на сигурним мјесту продужити и свршити могао. У том случају антиминс замјењује сам престо (као и данас у време рата, или приликом друге потребе) које је означено и именом „антиминс“. Но како су престоли св. храмова подизани над гробовима мученика, то је црква у обичајила, да се и у антиминсе ушивају честице св. моштију. — И после, када црква Христова није извргнута била нападајима непријатељским, задржан је антиминс. због тога, што су архијереји обвезани освећивати престо сваког храма; но почем често због удаљености архијереји сами нијесу могли доспјевати, да то освећење обаве, то они освећују антиминс, које потврђују и својим потписом, и тим дотичном храму дају свој архипастирски благослов, а освећење само обавља свештеник, кога на то опомоћи архијереј“. (стр. 19.—20).

Из горњег навода јасно је, да по правилу — у престолу, у св. трапези имају бити св. мошти: у црквама првих хришћанских времена, беху престоли подизани над гробовима светих мученика; па кад престоли у данашњим св. храмовима нису и бити не могу над гробовима, а оно се њих имају смјестити частице моштију св. мученика.

Из последњег става горњег навода изгледа доиста, да у „потпуно освјештаном храму“ не смије, или бар не мора бити „тронисани“ антиминс; јер се ту вели, да је у данашњој цркви „антиминс задржан због тога“, да њиме архијереј „даде дотичном храму свој архипастирски благослов“; а кад би архијереј сâм храму отишао, и, по правилу, лично престо дотичнога храма осветио и у њ св. мошти ставио, — изгледа, да тада антиминс светити и у антиминс св. моштију ушивати не би морао, па ни смео.

Но; и ако у црквама првих векова хришћанства престоли беху подигнути над гробовима мученика, ипак за то бијаху на тим престолима и антиминси, са уложеним св. моштима, а из узрока, да би свештеник, у случају напада идолопоклоника и јеретика, „св. дарове у антиминс скупити лакше изнијети и сакрити, па по том опет св. литургију над њима на сигурном мјесту продужити и свршити могао“.

Па ако и данас има и бити може таквих и томе сличних случајева, то је онда јасно, да и данас имају бити антиминси са светим моштима баш и на оним престолима, у које су честице мученичких моштију уложене; друкче, да и данас баш и у „потпуно освјештаним храмовима“ имају бити само „тронисани“ антиминс; и да се само на таким антиминсима св. божја литургија свршавати може, будући се не зна дан и час случаја, који би ванредну употребу антиминса потребном чинио. А таквих случајева има и може доиста бити и данас: г. Ж.-Ћ спомиње рат, а у „Извѣстїе оучительное“ наводе се и и други таки случајеви: „Ище слѣжащъ ѿрею бжѣственю слѣжкѣ, црковъ возгоритса, или ѿ бѣри, или инымъ ради вины верухъ пастиса начнетъ, сохраниш со антѣминсомъ да возметъ стѣла, и да изыдетъ изъ црккѣ и на иномъ мѣстѣкъ честномъ, на томже антѣминскѣ да совершитъ бжѣственю слѣжкѣ, наченъ ѿ мѣста, евоже исхода преста“.

Кад у „потпуно освјештаном храму“ не би смио бити „тронисани“ антиминс, онда би у „чину“ освећења антиминса на дотичном мјесту морала бити оваква напомена: архијереј има пазити, да у онај антиминс, који има доћи у потпуно освећену цркву, не уложи честица св. моштију; а ако храм потпуно освећен није тада освећујући антиминс, има у њега честице св. моштију уложити“. Па има ли у „чину“ томе такове или томе сличне напомене? — Ја „архијерејска службеника“ немам, те поуздано не знам, има ли или нема; но сумњам, да те напомене има.

Кад у „потпуно освјештаном храму“ „тронисани“ антиминс бити не би смио онда би у „чину“ архијерејског освећења храма (а не онога освећења, које протопрезвитер, или

презвитер архијерејском дозволом у име архијереја обави) морала на дотичном мјесту доћи овакова белешка: „освећујући архијереј храм и улежући у престо честице св. моштију има познати, да ли у антиминсу, који на тај престо доћи има, има или нема честица св. моштију; па ако има, онда треба архијереј тај антиминс са тог престола да уклони, а други антиминс, у ком нема св. моштију на престо да метне и остави“. — Па има ли такове, или тој сличне белешке у „чину“ томе? — Како рекох „архијерејска службеника немам, те поуздано не знам; но сумњаш, да је има. А да је доиста и нема, — ево и доказа. У „Б.-Х. Источнику“ за 1891. годину у св. 11. и 12 ој описао је „Један од присутних зборача светковину „тронешања“ новосазидане срп. прав. цркве приједорске“ (стр. 462—466) „зборач“ тај био је свакако свештеник, те је био у олтару приликом „тронешења“ и пратно сав рад архијерејски; јер да није био у олтару, не би могао у „опису“ своје ређати рад архијерејски. У том се опису наводи, да је сада блажено упокојени митрополит Ђорђе Николајевић дошав у Приједор и ушав у храм ступио и у олтар, те „прегледао св. антиминс“ (стр. 464. ступац први око половине) Дакле: архијереј није донео собом неки просто освећени антиминс, у коме нема честица св. моштију, да га на престо цркве, коју ће осветити, постави, него је на престо „тронешаног“ храма поставио

антиминс старе цркве, који је прво „прегледао“. А како стара црква у Приједору не бијаше „тронешана“, то је на њеном престолу био и бити морао „тронисани“ антиминс. Дакле је архијереј у „тронешаном“ храму поставио на престо „тронисани“ антиминс, што учинити не би могао ни смео, да у „чину“ архијерејског освећења има горе речене, или њој сличне белешке и напомене.

Још нешто. Антиминс без св. моштију није ништа друго него — „плаштаница“; Како је на антиминсу и на плаштаници један те исти образ „полагање Христово у гроб“, то се они међу собом разликују само тиме, што у антиминсу има, а у плаштаници нема честица св. моштију. А за то што су у антиминсу честице св. моштију, за то њега и освећује и осветити може само архијереј; а плаштаницу освећује и јереј, јер у њој св. моштију није. Кад би антиминс био и бити могао без св. моштију, тада би и њега — дозволом и благословом архијерејским — могао осветити и јереј. Престо — по правилу — имао би осветити и у њ св. мошти уложити сам архијереј; но у оном случају, када се у престо неће уложити св. мошти, архијереј може да повјери јереју и свећење самога престола; док право свећења антиминса не може пренијети ни на кога, него га мора сам осветити, за то, што се у њега св. мошти уложити имају. —

(Свршиће се).

Бесједа

преосвећеног Амвросија*) архиепископа харковског на преображење Господње.

О испитивању сама себе У вјери.

Искъшайте се, аще есте къ крѣкѣ, иже искъшайте. Или не знаете иже, ѡкоу Иисуса Христа къ какъ есте; развѣ точно чиняе никдѣни есте (већ ако у чему нијесте ваљани) — 2. Кор. 13, 5—.

Позната је хришћанска наука о испитивању сама себе у моралу. Она тражи, да се сваки од нас сваки дан што је могуће чешће, а

особито зечером пред паласком у постељу, запита; какво је с Божјом помоћу даном добро учинио, коју је дужност испустио и шта је Богу згријешо. Јасно је, да је то морално испитивање врло важно. Оно нас брижљиво позива пред суд наше савјести, хотећи сазнати, чега ће се више прикупити у нашем животу — добра или зла; идем ли, ма и с трудом, управо своје моралном савршенству, или блудим по страпутици гријехâ и

*) Преосвећени Амвросије јесте један од највећих и најдаровитијих данашњих проповједника руских. Он устаје против лажне науке у својим бесједама, из којих се види да добро познаје све о болести вјерних. Он је у проповједима поспе самосталан. Без икаквих увода приступа теми, а нигдје у проповједи не можемо наћи, да ма за длаку одступа на страну. Нема у њега лиричког изражавања, језик му је чист, реченице просте и логичне. (Пр. преводиочева.)

страсти; приближујем ли се Божијем царству, или се од њега удаљујем. Не бринућ се о томе, људи су сами нехотице узрок својој пропасти; свуда сама сујета у свијету, сама саблазан око њих, то им тупи оштрину савјести, а слаби стражење, те из малих и ријетких гријеха падају у тешке гријехе и преступке.

Но ево св. апостол Павле говори о другом испитивању сама себе, које је нама слабо познато и о коме се у опће брине мало данашњих Хришћана, а то је — *испитивање сама себе у вјери*, њеној неповријеђености, чистоти и искрености. Он вели: „Кушајте се, јесте ли у вјери; сами себе огледавајте.“

Као што је чистота нашег срца у опасности кад смо у моралној саблазни и искушењу, као што се тада слаби јачина воље и добре навике, тако се у друштву, које сумња у све вјерско, оје лажно говори и учи, поткопавају наша чврта и силна Хришћанска увјерења, охлађује се наше жарко вјерско чувство; оданост вјери замјењује се равнодушношћу према њој, мјесто љубави према цркви, долазимо у стање, у коме не разликујемо и не одјељујемо хришћанска вјероисповиједања, па ни секте. Међу тим нам се у уму накупи толико различних и противурјечних појмова о вјерским предметима, те и у правом смислу и образовани човјек не може да их уреди и доведе у цјелину, која је неопходна. Отуда се види, ако је опасно не бринути се за наше наравствено стање и не газити на њега, да је још опаснија нехатност према уму нашем, складности наших погледа и вјерских увјерења, јер пошто се ова налазе под опћим појмом „вјера“, служе као темељ нашим наравственим (моралним) правилима и нашем владању. Због лажних увјерења и наш се наравствени живот неосјетно за лажи управља.

Само се каже, да никад није било потребитије испитивање сама себе у дјелу вјере као што је данас. Наш се вијек право назива вијеком невјерија. Тако се може назвати прво с тога, што се је по цијелом хришћанском свијету раширила лажна филозофска наука, која је хришћанству посве противна и која се је с њиме ухватила у коштац; затим — људски се разум упиње, да ослободи хришћане од вјере и Христове цркве, да сједини све човјештво под знамењем науке и с природним силама и без икаквог утјецаја хришћанске науке

да их усаврши и усрећи. Најпослије тај се невјерни дух види више или мање, из тога, што одриче правила хришћанског морала, вели, да се не треба практички вјежбати у подвизима хришћанског живота, жали се на оштрину хришћанских правила према свјетским обичајима, угодностима и т. д. Није никако могуће ући у траг свима лажним мислима, сумњама и ријечима, које се данас потуцају по нашем друштву а тијем је теже појединце сваку описати и орудити. При томе су у највећој муди пастири, јер су дужни истраживати, да ли право и искрено вјерују чланови њихове цркве и ваља да их лијече од заразе невјерија. Ваља свакога — образованог, полу образованог и онога, који је начуо т. зв. *либералне* ријечи (у овом сличају, које ослобођавају од послушности према цркви) — не само разувјерити у његовим лажним погледима, него га поучити у вјерским догматима, које одбацује и пориче, не знајућ или не схваћајућ их како треба.

Но било би погрјешно, да с наше стране вјерујемо, е је Христос Спаситељ у овака времена невјерна и маловјерна оставио без помоћи своје вјерне. Божанствено откривење само прониче у душу свакога, кад баш највише умови забраде и кад и сама црква не може да да свакоме своме вјерноме упутство какво се изискује, учи га, да се сам разабере и увиди, је ли у вјери и колико се је од ње удаљио. „Кушајте се, — јесте ли у вјери; сами себе огледавајте.“ Казат нам је и сами начин, како ћемо се испитивати. Он је у другој половини ријечи апостола Павла, које смо узели за основ наше проповиједи: „или зар не знате, да је Христос у вама? Већ ако у чему нијесте ваљани,“ т. ј. треба да је први знак, да да сте у вјери, осјећање или свијест, да је Христос у нашим срцима, па ако нађоше јасне и потпуне знаке тог пребивања у себи — то значи, да стојите у вјери; ако их је мало, уклањате се од вјере; а немамо ли их баш никако, у „у нечему нијесте ваљани,“ престали сте бити хришћани.

Очевидно је, да се тај начин (метод) испитивања себе у чистоти и искрености у вјери разликује од другога, који је такође основан на божанственом откривењу и које је примило све хришћанство; овај истражује вјерско учење и успоређује своја увјерења с историјским и догматичким утемељивањем хришћанства. Исти апостол

Павле, који заповиједа хришћанима, да завире у своја срца, те да тако виде јесу ли у вјери, јели у њима Христос, друкчије нам још одређује шта је вјера и то најјасније најпотпуније и узвишено у научном смислу. Он вели: *κτῆρ ἐστὶ ἀποκαλυπτῶν ἰσχυρίων, κτῆρ ἰσχυρίων ἰσχυρίων* (Јевр. 13, 1) или како вели православни катихизис: „вјера је увјерење о невидљивом, као да је видљиво и о ономе, што желимо и очекујемо, као да је пред нашим очима.“ То значи признати Божје биће, духовни свијет и њихов одношај њихов према нама с таким вјером као да су пред нашим очима и да осјећамо како дјелују међу нама и у увјерен бити, да ће се све испунити што нам је предсказано и обећано у будућем животу. О самим предметима вјере, њихову познавању и разумијевању апостол је Павле писао епископу Тимотију: „држи се здраве науке, коју си чуо од мене с вјером и љубављу о Исусу Христу“ (2. Тим. 1. 13.) Ту „здраву науку“ — или скуп божанствених вјерских истина (Титу 1. 9) — тачно и у једнаку облику предали су сви апостоли цијеломе свијету, васељенска ју је црква побожно примила, св. васељенски сабори су је одредили, св. оци је разјаснише, па и данас је тумаче православни богослови, те као огледало за све вјерне стоји на погледу свему свијету. Свако чешће се обзирају на њега, види у њему какве су му мисли, попуњује у својим погледима, што је непотпуно, исправља нетачно и погрјешно, а утврђује лабаво и уз ту божанствену свјетлост, како вели апостол, с побожним страхом извршује дјело свога спасења (Филип. 2, 12).

Но доказују, да је за хришћане мало једино тај начин, да се утврде у вјери и испитију. Вјера се, као што и сад видимо, изучава, ријеч се Божја с црквених катедара проповиједа; да се разјасни вјера издаје се по свему хришћанском свијету набројено књига и црквених листова, — па ипак невјерије се шири. Гдје је дакле узрок назатку вјереком, кад видимо да се њена наука распрострањује? Заиста у томе што просвијећени људи нашег доба заборављају прво апостолово упуство у начину испитивања сама себе у вјери: „погледај, јели у теби Христос,“ *или што дијеле вјеру лицем ка лицу од вјере која ради и коју познајемо.*

Одатле се види, да у испитивању сама себе у вјери мора бити према хришћанској вјери „здрово учење“ или ваља га тако тачно одредити

и примијенити у животу, као и науку о догматској вјери или о вјери, која се састоји у гледању Бога лицем ка лицу.

Да јасније кажемо: ваља да су умови вјерних убијеђени да је вјера с испитивањем почетак и темељ, а гледањем Бога лицем ка лицу јесте крај и врхунац хришћанског савршенства.

Као што се кров не може саградити без темеља, тако се не може стећи потпуно и плодносно зрење или гледање лицем лицу без подвига наравственог самоусавршавања.

Како се може одредити та с испитивањем, школска прва, основна вјера, на којој се зида сва црква као Божје здање и сваки разум и знање и савршенство сваке хришћанске душе? То је одредила историја, а не умовање.

Прва и основна или с испитивањем вјера, како свједочи историја, *јесте право уздицање до Бога душе, која се покорава његову позиву.*

Историја је доказала, да се човјечанство, разровано првородним гријехом и растројено својим гријесима, није могло и не може само собом уздићи до познања истинитог Бога и наћи средство како ће се спасти, па да је само позивом Божјим у име икупитељево просвијећено истинским богопознањем. Тај божанствени позив почео се је с првим грјешником Адамом. Он није послје тада пришао Господу с покајањем, него се је крио од стиде у грмље и тамо чуо Божји глас: „Адаме,“ гдје си? (Быт. 2, 9). Бог је заповједио Авраму, оцу вјерних: *иди у земљу, коју ћу ти показати* (Бог. 12, 1). Сам је Бог о позиву за свега старог завјета рекао Израјљцима по пророку Јеремији: *Зором сам вам слао своје слуге пророке* (Јер. 26, 3.) Најпослије Сам Икупитељ, Господ наш Исус Христос, по примјеру Претечеву довикнуо је свему свијету: *Покајте се, јер се приближило царство небесно* (Мат. 3, 2; 4, 17). Свима који су тражили спасења, раширио је своја очинска наручја и све је дозивао: *придите ко мени који трљају окове и шкрљеници и азъ ђупокою* кы Мат. 11, 18) —

Томе се позиву одавала вјера првих његових вјерних. Јавивши се по учењу, знацима и чудесима као прави Син Божји, исцјељививао је од сваке болести и свима које је исцјелио, говораше: *твоја те је вјера спасла*, називајућ *вјером* сваки према себи побожни осјећај: Тако је вјером

назвао кад Га се је дошакнула крвоточива жена: *кћери! твоја те је вјера спасла* (Мар. 5, 34.) Назвао је вјером *дрску и неирестану молбу* жене Хананејке, да јој кћер исцијели; *о жено! велика ти је вјера, нех ти буде како желиш* (Мат. 15, 28.) Назвао је вјером *уверност и шруд љубави* људи, који су Му донијели на постељи узетога: *видјев Исус вјеру њихову рече узешоме: опипуштају ти се грјеси* (Мат. 9, 2; Мар. 2, 5.) Назвао је вјером жарку благодарност губавога, кога је исцијелио: *устани вјера те је спасла* (Лук. 17, 19.) Питамо: шта су знали о Христу, ти људи, који су увијек ишли за њим у гомилама, да Га чују и да га исцијели (Лук. 6, 18?) Само је мутно, нејасно схваћање, које се је раширило било у народу у томе, да ли је он обећани Месија, састављало сву богословску ученост тих простодушних људи, који су му трчали као слијепи свјетлости, као жедни води и гладни хљебу. Побуда за вјеру била је у њих потреба помоћи, а основ увјерења у божанско достојанство Исуса Христа бјеше велика милост, коју је према њима показао и дивљење свемогућству и благиости Добротворовој. Међу тим те прости душе најпослије, по силаску св. Духа на апостоле и проповиједи апостола Петра тисућама обраћаше се Христу и саставише језгро васељенске цркве. Од њих постадохе проповиједници вјере, мученици за Христа, борци за истину с њезиним противницима, — и све је то бивало по задуго, док се нијесу тачно одредили догмати вјерски и појавила богословска наука. Ево свега исповиједања вјере, које је изрекао бољар царице Кандакијске послѣ проповиједи апостола Филипа на колима путем из Јерусалима: *вјерујем, да је Исус Христос Божји син*. Зато признање крсно се је, примио је дар св. Духа и благодаћу, утјешивсе: *продолжалъ пѣтъ кой радѣла*. (Дјела ап. 8, 39.)

Та права покорност очевидала Христа Спаситеља Његову позиву, који је називао *вјером*, у свима појавама, чини темељ савршенства за сва времена у свијех Његових истинских и вјерних.

Исус Христос Спаситељ је свега човјештва за све вијеке: *Иъ съ клянъ бѣхъ ко вса дни до скончаніа кѣка* (Мат. 28, 20.) Његов се позив саопћује људима слушањем Божје ријечи (Рим. 10, 17;) сви, који су у њега повјеровали, називају се по вазнесењу *„позванима ка вјери“* (2. Тим. 1, 9.; Еф. 4, 1.) Њихово наравствено стање Господ

назива вишим према стању оних, којих је милостиво Он сам примио вјеру, проповиједајућ им науку о Божјем царству: *благо онима, који не видјеше и повјероваше* (Јов. 20, 24.) И умјесто да им је пред очима, јасно им говори човјечјим гласом, усељује се у њихова срца благодаћу св. Духа, по обећању: *кликла къ нхъ ѣ похощѣ* (2. Кор. 6. 16.) — помоћу њихове вјере (Еф. 3, 17,) они се у њега обуку или он прима у своје крило чим се крсте: *блицы ко Христа критична, ко Христа ѡкликна* Гал. 3, 27.) За ту науку знају сви који су хришћански васпитани. Но апостол тражи више него ли знати зато; он тражи као залог јасно знање, да ли је Христос у нашој души, осјећај, је ли у нама, као унутрашњи доказ о нашој живој вјери; којим ћемо познавати свагда, кад устреба, да ли се с вјером слажемо.

То је управ и био повод посланици апостола Павла Коринћанима. Коринћани су посумњали под упливом лажне науке у богомнадахнуће св. апостола. Он вели: *„Ви тражише доказа је ли у мени Христос* (2. кор. 13, 3,)“ но погледајте је ли Он у вама. Осјећајћ Га у себи, нећете посумњати, да Он из мене говори.“

Данас се у нас образованих људи лако рјешава питање о вјери сваког од нас, кад буде прилика да се о томе говори. Говоре: „Ја вјерујем, не одричем Божје биће, потребу хришћанства и цркве за прости народ и т. д. а затим ја сам слободан да о свему просуђујем по своје увјерењу што се тиче вјере.“ Но да се како треба суди о вјерским питањима мало је *допустиши да има Бога* или не одбацити ове или оне догмате, већ треба, по апостоловој ријечи *„бити у вјери“*, живити у вјери, имати у себи Христа. Без тога или без присуства Христова у нама, не можемо сачувати праву разумну вјеру, а себе од заблуда вјерских, као штоћемо видјети из даљег премислања.

Како ћемо се несумњиво увјерити, да је Христос у нашим срцима? — Не умовањем или тумачењем већ *испитивањем*. „Вјера се не утврђује“ говори апостол „на мудрости човјечјој него, на сили Божјој“ (1. Кор. 2, 5.) А како је дух људски биће живо, обдарено различитим способностима и вазда ради, те и Христос станује у њему — не као непомичан или не радећ, или као онај, који само гледа наш живот и свједоѣ

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ила Христова, ваља да је наша слободна тежња је, него као духовна сила, која се показује у Његову откривењу по вјери човјечјој, помоћу благодати св. Духа која побуђује, учи и кријепи човјека да ради по Христовим заповиједима. Тако се је Његова творачка моћ усељавала у тијело оних болесних, које је исцјељивао и успостављала је рад повријеђених дијелова, или је стварала нове органе као на пр. у слијепог од рођења. Услов да, не дијелећи се од нас, ради у нама

савршенству и светости по ријечима апостола Петра: по звакшимъ кы кѣтомъ њимъ кѣти ко кѣмъ житію кѣдти (1. Петр. 1, 16.) Наше слабости, погрјешке и пороци не треба да буду пошљедица наше небриге и огрезлости у гријеху, већ као појава природне немоћи и изнемоглости да чинимо добро с помоћи Христовом, по ријечи Самога Господа: или ко моѡ кѣ немощи кѡкѡршатиѡ (2. Кор. 12, 9.).

Наставиће се.)

О старинској књизи, коју можемо назвати зборник бесједа, или слова преподобнога оца нашега Јеврема Сирина.

(Наставак*.)

Слово 207

О покајању и љубави, крштењу и исповједању, и похвали крста и будућем суду*

Љубазна браћо! Истинитој и искреној љубави ништа не треба претпостављати. Пошто ми много гријешимо сваког дана и сваког часа, ради тога треба, да придобијемо, и стјечемо љубав, јер она заглађава и покрива мноштво грјехова наших нпр. која нам је корист; ђепо моја, ако сав свијет и сва блага земаљска имамо, кад љубави немамо; која је корист, кад би ко приуговорио изобилан и сјајан објед — ручак, па зовне цара и друге велможе — Господу, на богату част, а соли нема да ли може употребљен, једен објед бити. Не! Јер, не само да се потрошио и трудио, да буде што богатији објед — јело, него је тим јанио себи стид, срамоту и грижу савјести, због узалуд позваних гостију — званица.

Ето дакле видите браћо: што је јело без соли, тако је и узалудно трудити се, дјела чинити без љубави јер свако дјело без љубави је нечисто и непријатно, па било да човјек живи у дјевству, или, да трпи глад, или неспавање, или, да је на непрестаној молитви, или да убогима милостињу дијели, или Богу даре приноси, па и цркве да зида, — све то ништа код Бога се не прима. —

Дакле, не пожели без љубави ништа чинити ни вршити, јер ако речеш, да презиреш и мрзиш брата — ближњега свога, а Бога да љубиш вараш се, лаж је.

Такове и св. Јован Богослов изобличује говорећи: ко не љуби брата — ближњега свога кога види, како да може љубити Бога, кога не види, дакле то је јасно, да ко мрзи на брата, мисли да љуби Христа, лаж је и вара себе, Браћо треба нам Бога љубити свим срцем и свом душом, свом помисли, и ближњег, као самог себе. И ово је заповјед, коју нам напомиње, такођер св. Јован Богослов: *О овим заповједима сав закон и пророци вие-постоје.*

О, великог и преславног чуда, што га љубав може имати, кад, од ње закон зависи; кад се њоме закон увјенчава. О велика сило љубави! Ништа, од тебе чистије ни часније не може бити, ни, на небу ни на земљи. —

Она је почетак сваком благом и добром Хришћанском дјелу; Она је сѡ — зачина добрим дјелима; Она се уселила у срце Авелево: Она је патријархе воспоставила; Она је Мојсеја у ковчепићу сачувала; Она је у пророцима живила; Она је у Давиду нашла смјестиште св. Духу; Она је Сина Божијег с'неба нама на земљу свела, који нам је сва блага јавио и даровао. Њом је смрт уништена; Њом је род људски и анђелски у једно стадо састављен; рај отворен постаде и благодатно Христово царство на земљи се устроји; Она је сиромашне рибаре — апостоле умудрила; Она је мученике у патњама кријепила; Она је пустињу за смјерно становање Хришћанству показала; Она је горе и пештере духовним пјесмама испунила; Она је мужеве и жене научила

*) Види „Б.-Х. Источник“ свеска 7. и 8. стр. 335. од 1893.

тијесним — невољним путем ходити.

По, љубезна браћо! Докле ћу вам говорити слово о љубави, кад ни ангели о њој небу се довољно могли изразити.

О божанска љубави! Тобом је срећан и пресрећан сваки човјек, који те у изобиљу придобије, те у срце смјести и оплемени га а душу богати. Господ нам рече: *да од чисте љубави ништа болег нема*. Јер, љубав ближњему лукавство не чини; не враћа зло за зло; не допушта опадање ни оговарање; Она и душу полаже за ближњег свога. Оваку љубав имајмо браћо апосто-говораше: јер ко оваку љубав стече и придобије тај не презире никога, не грамзи, не рошће. Не љути се, не завиди брату, који има оваку љубав, а, не мрзи ни онога, који га љути и уврједу му наноси. Оваку љубав имајући, и првомученик Стефан за мучитеље своје мољаше се Господу говорећи: *Господи, не пошави им грјеха сега*.

Срећан је дакле у свему онај, који оваку љубав има, јер таквоме сваки дан на небу награда се умножава — расте, и вјенац славе готови му се.

Љубав и Анђеле усрећава и за Бога веже те се од Бога не одлучују, јер је Бог љубав и пребива у љубави и љубав у Богу. Љубав је све.

Сада ћемо пак — пошто смо неспремни и те покајани сматрајући се као тужни и несрећни — и о будућем, пошљедњем суду проговорити. Добро је о овоме поучавати се и дан и ноћ; добро је на пошљедњи суд помишљати и нигда незаборављати на неугасими онај пламен о коме га св. Јеванђеље спомиње.

Хвалебно-духовно пјеније, нек је непрестано у устима твојим, јер, гдје се Бог слави и спомиње ту се бјеси прогоне, а гдје су гнусне и срамне пјесме, тамо је гњев Божији; гдје је занимање у читању побожних и корисних књига, тамо је весеље, спокојство и спасење, а гдје су свирке и срамна друштва, тамо је осуђење људима, а женама помор. Која је корист, каква је сласт у једном часу безумно и раскошно славити и светковати овде на земљи, а тамо се на вјеки мучити. Треба, да знамо, да нам у тај час немогу користити никакве насладе, ни уживања земаљска, нити ће у тај час моћи когод коме помоћи, но какво ко време буде пошло, стајаће тада, очекујући вјечно будуће осуђење, које ће изаћи на'н. Имајући, љубезна браћо, ово на уму, живимо благо-

разумно и мудро у садашњем вјеку, као што нас и апостол учи: *Очистимо се од хрђавих жљџа, одбацимо дјела тамна а обуцимо се у оружје свјетлости*. (Рим. 13: 12.) Не поводимо се и не владајмо по незнабожачкој заблуди, не угледајмо се на њих, не идимо њиховим тавним путем, као што остали, невјерни народи путују.

По како свете тако и друге — обичне дане претпоставимо и поштујемо, помишљајући, како, на немоћи наше, тако и на наше немоћне ближње као: на сиротињу и сиротне удовице, на странце и на оне, који су у тамницама, који су у пустињама, горама и пештерама.

Свете данештујмо не по немисленом незнабожачком светковању, него божанствено, не свјетски, него хришћански; не задовољавајмо срце наше непристојним друштвом срамним забавама, ни гиздама; не допуштајмо, не жудимо да ушп наше приступне буду свиркама и срамним пјесмама; не тражимо задовољства у раскошним хаљинама ни среће у златном сјају одјеће наше; не поносимо се влашћу, пијанством и лажи. То све оставимо невјерним и незнабошцима, који немају праву аду на спасење.

Ми једнокупно, мали и велики, стари и млади, људи и жене, Хришћанске свете дане празнујмо иштујмо, кроз псалме, пјесме и пјенија духовна, уз весеље и пјенија анђелска.

У томе тражимо задовољства срцу нашем. тијем украшавајмо душу нашу. Не дафиновим цвјетовима што је невјерничко и безбожничко, него часним и животворним крстом, оруђем спасења нашега, да се красимо и китимо, дичимо и хвалимо, по ријечима св. ап. Павла: *Боже сачувај да се чим другим хвалимо осим крстом Госиода нашег И. Христа* (Гал. 4. 14).

Печатом животворног крста, као оружјем Хришћанским, треба да се знаменујемо и на челу и на прсима и по свима удовима нашим, а у устима нек нам је вазда похвала о крсту, јер је он побједа над смрти, нада вјернима, свјетлост земљи, отвор и улазак рају, отпадницима вјере поражење, вјери утврђење, велики чувар цркве, а крштењу вјенац и похвала.

Зато, Хришћани треба сваки час, дан и вријеме да га носе, знаменујући се; да га вазда на уму имају на сваком мјесту, на било лијегати или устајати, путовати или по мору пловити. Све тјело, све удове наше знамењем животворног

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

крета утврђујмо и посвећујмо, и онда се небојмо зла. Јер, се њега и противне нам, сатанске силе, страше, клоне и боје га се, (и данас има да се неком каже: (боја се и бјежи ко ђаво од крета.)

Тај је сву васељену осветио, и свјетлошћу својом лаж и пријевару уништио.

Све народе из свију крајева свијета Истока до Запада, Сјевера и Југа побуђује и приводи све к'једној вјери, у једну цркву Христову, и све са љубави веже, као непобједиви град. Која би уста, или који би се језик нашао, да достојно искаже моћ и светост крета, да прослави непобједно оруђе крсно, великога цара Христа.

Он, и ако је подигнут био на мјесту лобном, на мјесту губилишта, ипак је кроз то поникао грозд нашега живота. Зато се крестом, као оруђем нашега спасења, хвалимо и храбримо. Крестом Хр. Господ растрже утробу адову и све његове крајеве ђаволској сили затвори, затаче уста, и смрт видивши га задрхтала, и све од Адама што бијаше уништи.

С њим (крестом) бивши наоружани, блажени апостоли, сву противну, вражију силу, побједише. Њим и мученици Христови укрепљени без боја и рата сву наду и грозне намишљаје својих мучитеља сатрше; Њим ослажени и укријепљени одрекоше се и овог ништавог свијета, те са великом

радошћу живимо у пустињама, горама и пештарама угађајући светим животом и добрим дјелима милостивом и човјекољубивом Богу.

О љубезна браћо! Неможе се ни исказати, са коликим је даровима обасуо Господ Бог род човјечански крестом.

На пошљетку, при свршетку овога свијета пред други долазак Христов, први ће се, као претеча крст јавити у највећој љепоти са славом небеском, и с многим редовима анђелским, да противнике и непријатеље устраши и смути, а вјерне Христове пошљедоваоце обрадује, просвети и чудни долазак великог цара Христа свијету објави. О часноме крсту и свима његовим јављењима и плодовима, што је било и што ће пошље бити, превазилази сваку ријеч, мисо и свики ум.

О љубезна моја браћо! Тешко и љуто ми пада, сва ми се чувства потресу, кад помислим, на онај час, о коме вам намјеравам бесједити, јер, с великим страхом помишљам, што ће бити после појављења крета на небу. Ко, да о овоме исприча; ко да се усуди изрећи; која уста да проповједе; који језик да искаже; који глас да се чује и чије чувство слуха — чувења да може чути и у себе смјестити све оно, што ни небеса смјестити немогу.

(Наставиће се.)

Православна А. З. мисија у Америци.

Прошле (1895.) године јавили смо на страницама „Церковныхъ Вѣдомствъ“ (бр. 41. и 45.) о спољашњем стању православне мисије у Америци, назначили смо у онђе гдје се је ширило православље на острвима и на копну Новог свијета и побројали смо, гдје су саграђене православне цркве, и капеле и гдје су радили православни мисионари под управом и вођењем преосвећеног Николаја, епископа алеутског и аљашког. Сад смо наумили рећи неколико црта о унутрашњем животу споменуте мисије у 1895. год.

Права је особина Американског живота у онђе: преовлађивање материјалне користи над духовном. Нагињање, да се обогати, жудња за доларима заборавља узвишеније потребе човјечијег духа: вјерске и моралне. Овђе влада највећа противност међу богатством и сиромаштвом

и морална распуштеност, која се уздигла до принципа. По законима реакције овдје се рађају најпретераније мистичке секте. Православни Јевропејац а особито Словен са својом природом, која радо прима све, дошав у Америку и онај, који се није ту родио, с дјетињском простодушношћу, а не силом брани своју усамљеност у томе погибелном вихару Американског живота. Одатле потичу потребе сваке врсти, којима када да одговоре наши заатлантски мисионари и њихове вође. Бивало је примјера, да је православно образовање код Руса у Америци губило своје праве црте. С тога садашњи посланици православља у Америци сматрају за највећу своју дужност често и ујердно свршавати богослужење по чину православне цркве. Нема православне цркве у Америци, у којој се не врши божанствена литургија мање од три пута на недељу. На

свакој се литурђији држи поучавање. Послејне недељне свечане вечерње обавља се акатист и разговор из Катихизиса. По потреби слушалаца проповједници говоре: руски, русински, грчки, српски, инглески, па и арапски; други народи као: Алеути. Ескимима, Колоши, слушају православно проповијед на својим језицима. Треба потпуно појмити, каквом је саможивошћу у Америци све прожмано па да се по садашњем стању опијени заслуга православних мисионара, који непрестано понављају о хришћанској љубави и зову човјека да се молитвом приближи Богу. Кад год могу, православни мисионари поучавају вјерне проповијеђу о љубави и позивањем да се придруже Богу св. тајнама. Оглушавањем и равнодушност у томе не примјеђује се. Напротив, прошле године било је случајева, кад је један мисионар за свога путовања не једном долазио у опасност на мору за свој живот, а други потврдио је своју православно вјеру својом крвљу. Настојање о Ј да уврсти међу простим народом трезвеност и поштење, није нашло љубави међу агентима аљашког трговачког друштва, којем је милије држати дивљаке у незнању и разврату. Слуге тога друштва два пута избише о. Ј. до крви, па један пут су продрли за богослужења у цркву с пушкама, да истјерају људе на рад. Одавде је далеко до суда и владе. Пређашњи покушаји тужаба потврђују, да американска влада прикривајућ своје, није показивала правду према страдаоцима. Можемо споменути као карактеристику одношаја неправославне владе према просвјетном раду православне мисије ово. Презвигтеријанска мисија на острву Сихти стоји под покровитељством начелника просвјете у Аљашки Цаксона и добива сваке године потпору од вашингтонске управе од 30. — 40.000 долара (60. — 80.000 фор.) Мисија се служи свима средствима, само да Индијанце из православља приведе у презвигтеријанство. Кад се обична проповијед показала без користи, тада поведоше пропаганду под видом разних добрих дјела. За то су отворили завод са школом и болницом, па да се завод напуни, дјеца се узимају силом од православних родитеља. Одрасли православни примају се у болницу под условом или с обећањем, да ће пријећи у презвигтеријанство. А кад се то ради под покровитељством мјесне власти, очевидно је, да она има и згодно правничко оправдање у

томе послу. Православни се сретају с тим појавама, али не дижу тужаба већ раде, трпе и моле се.

Обично се држи, да алеутска епархија има има највише средстава. Истина да, кад се успореди с нашим отаџбинским доходима, православно американско свештенство добива бољу плаћу (свештеник око 1.800 руб. на годину). Но ваља знати, да свештенство у Америци од парохијана не добива скоро ништа, јер из средстава, која су одређена на расположење преосвећеном алеутскоме за цркве и школе у епархији (за 1896, г. 47.823 руб. 20. коп.), знатна сума иде издржавање и потпомагање самих зграда, за куповање потребитих ствари при богослужењу и т. д. Стога добротворни рад наше американске мисије не може бити знатан, по томе не може се мјерити с неправославним мисијама. За то је у парохијама алеутске епархије установљено, да се узајамно парохијани потпомажу, а те задруге зову се братства. Прошле (1895.) год. та су братства ступила у један опћи савез, којим управља одабрани савјет, под предсједништвом њу-јорског генералног конзула уз учествовање њу-јорскога свештеника и неколико свјетовњака. Савез је склопљен у априлу 1895. г. и мало по мало у њега су ушла братства: алеутско св. апостола Петра и Павла, анзонијско св. Василија Великога, бримпортско св. апостола Петра и Павла, виљкесбарско св. успенија, катаксавимско св. Кирила и Методија, мајнфилдско св. Кирила и Методија, минеапољско св. апостола Петра и Павла, њу-јорско рождества св. Богородице, питебуршко св. Александра Нефског, олфориско св. арханђела Михаила, осеолско св. рождества Богородице, стриторско св. Николе чудотворца, филипбуршко св. Јована Крститеља и шентонско св. Јована Крститеља. Уз братства обично има и оних, који пазе на болеснике под свештеничким руководством; они пазе на стање здравља браће и у потребним случајевима представљају братству неопходност новчане помоћи болесноме.

Но што братства нијесу одавно, још не учествују колико би требало у образовању православне дјете. У американским школама није обавезна наука вјере; с тога се оставља један дан у седмици (субота), кад се дјеца баве под

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

руководством својих свештеника и пастора. С тога веома потребити тип православне америкашке школе јесте суботна школа. Таква је школа Сергијева у Сан-Франциску откривена 25. септ. 1892. г. и посвећена успомени преподобног Сергија Радонешког, чудотворца. Задатак је школама од почетка био и јесте, да попуни недостатак вјерског васпитавања православне америкашке дјеце и за тим преко њих утјецати на домаћи живот у црквеном духу. Дакле, карактер школске науке није сасма теоријски већ и морално-практичан. Највећма се пазе на посјећивање цркве, гдје дјеца пјевају и послужују у олтару. У колико је могуће, дјеца се често причешћују. Предмети су: вјерска наука, појање и руски језик. По 1. јан. 1893. г. у школи је било 13 дјеце. Други је тип школе — цркве, приходска школа. У свима парохијама има школа таког типа, а издржава их црква. Те су школе истог програма као и оне, које је установио св. Синод. Али према условима мјесним, гдје се мора одступати се, а прије свега због уважања у наставу обавезаног за све инглеског језика. Најбоља и најуређенија је школа Минеаполиса при цркви покрова св. Богородице. Прошле године овдје се учили 10 дјечака и 12 дјевојчица.

Трећи и виши тип састављају двије дво-разредне црквено-приходске школе са заводима, које су на острвима Ситхи и Уналошки. Предмети су у њима: вјерска наука, руски и црквенословенски језик аритметика, земљопис, историја, краснопис, пјеније и енглески језик на Ситхи. За Колоше има особита школа, а на Уналошци у други разред уведена је алеутска граматика. Те школе, међу осталим ваља да припреме будуће служитеље православној цркви у Америци. Неколико је васпитаника већ послато, да продужи образовање у Русији. Најважније је од свега споменути васпитачки утјецај тих школа на дјецу. Да добијемо о томе појам, видјећемо, како проводе дане дјечаци у заводу. Дјеца устају око седам сати, умију се, обуку и сваки уреди своју постељу. У седам сати сви су с васпитатељем у цркви (у ситхинској школи, која је смјештена у бившем архијерејском дому) или у разреду (на Уналошки) при молитви. Настојатељ црквени у етипрахилу почиње а начелник школеки говори отпует. Молитве чита један васпитаник, а тропаре сви пјевају. Одатле иду у јеств, собу

за јело (то је кујна) и доручкују. Одређени ученик послужује свима за столом и послјије доручкује. У Ситхи о. Анатолије (јеромонах) свагда с дјецом доручкује, руча и вечера. У 8^{1/2} сати одређени пали кандило пред иконом у разреду и звони на часове. Предавања почињу се и свршују с молитвом. У 12 сати је ручак, у 3 ужина, у 6 вечерњи послови, на којима у присуству учитеља, бивају и они, који не станују у заводу; у 9 сати вечерња молитва, благослов од оца, који надзире и иде се спавати. У сриједу и суботу из јутра у седам сати литургија а у очи тих дана вечерња и јутрења. У цркви сва дјеца стоје на колеји пјевају и читају заједно са својим учитељима и надзорницима. Прешле године ситхинску школу посјећивали су 24 дјечака, од њих су 13 живљели у заводу, у уналошкиној школи било је 28 ученика, а од њих 15 у заводу; међу онима, који нијесу становали у заводу, биле су и три дјевојчице.

И тако: свршавање богослужења, проповијед, давање св. дарова својим вјерним, разбацаним у великој удаљености, братска помоћ невољницима и поучавање дјеце у духу истините вјере — то је главни посао и циљ наших мисионара. Главни труд њихов иде на то, да се очува и учврсти православље, које већ постоји. Послије тога њихова искреност и некористољубље обраћају на њих пажњу и љубав неправославних, који траже сједињења. Прошле године сјединило се: у Анзонџи држави Конектикут 83 човјека, у Бриџпорту 141, у Мајнфилду 50, у Шентони 50; свега их се сјединило из унијата 239. Осим тога на Аљашки у Цуну 28, у Ситхи 40, на Квихпаси 160, у Михаиловском редуту 85 обраћено је из незнабоштва (од њих неколико их је било р. католици). У свему увећао се број православних за 550 душа. Таки се успијех не може назвати сјајан, али мисија се и не брине за сјајем и за бројни успијех. Она шта више с највећом опрезношћу поступа како, при обраћању незнабожаца, тако и у сједињавању унијата. Скоро се је догодило, да су 2.000 незнабожаца Колоша из Цуна тражили св. крштење. У једно, доказато је искуством, да многобројно обраћање не доноси праве дјеце православној цркви. С тога је преосвећени епископ Николај одредио

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

као правило за оне, који испу крштење, оглашење од 6 недјеља. Незнабошци као народ, који се бави трговином и немирањем, је изучавање истина Христове вјере и молитава 6 мјесеци не могу увијек да поднесу. Многи већ ни првог испита не издрже, те одложе св. крштење за друго вријеме; но за то они који су с потребном приправом ступили у цркву живе истинито хришћански. Као искушење за њих су мисије: презвитеријанска и методистичка. Фанатизам тих мисионара иде у крајност. Они чак не устежу се ни од насиља. Мало им што скупају православну дјецу у своје заводе и школе, они још и пријече, да православни свршују своје вјерске дужности. На примјер на острву Кадјаки Ђакон К., кога је био послао свештеник, да доведе православну дјецу у цркву на исповијед, пред свједоцима био ишибан презвитеријанским мисионаром Роскајем. Ђакон К. није узео суд у заштиту, али он с тога није пао духом, већ очекује праведни Божји суд.

У унијатској насеобини Пенсилваније продужује се покрет за сједињење с православљем. Али и овдје не иде успијех нашем американском свештенству олако. Р. католичко и унијатско свештенство, које држе архијереји из старих крајева [Европе], особито митрополит Сембратовић и епископ Фирцак, а такође и покровитељ папин нунције Сатоли и кардинал Ледоровски, свима се силама стара, да запрјечи сједињење унијата с православном црквом. Оне, који су се сјединили, клевету најгаднијем клеветам и погрдама особито свештенике унијатске, који су се сјединили с православљем. Мјесни листови као „Свобода“ Галицијанаца, „Руски Американски Вјесник“ угарских Руса, „Литва“ и „Пољска“ служе у томе случају као слијепо оружје у рукама непријатеља православља, које они с подмијехом називају ћесарослављема због молитава за господара императора. Тај подмијех карактерише мржњу наших непријатеља. Галицијско свештенство заражено је т. зв. укајнофиллизмом. Упоредо с тиме међу тим свештенством има и социјалиста, који држе радничко питање за веће од вјерског, и материјално стање више до спасења душе. Руско свештенство из Угарске мисли, да подигне у Америци независну унијатску цркву са самосталним уређењем на презвитеријанским начелима, а само да су именом потчињени епископима из старих крајева.

Кад је изашао на видјело покрет у унијатским парохијама за сједињење с православљем, свештенство продаваше покретно црквено имање, па и свете сасуде, те је одлазило у Европу. Тако је настао незгодан положај за православље. Ти нови вјерни су сиромашни, па не могу нових цркава подизати. Пређашње су зложене, или им се документи налазе у непријатеља. На пр. у Бруклину унијатска је црква дужна 8.000 долара, у Јункерсу 35.000, а у Питсбургу 37.000. У Стритору и Вилкесбарамма, кад се извршило сједињење, почели су се судски процеси, како би се отеле од православних цркве. У Стритору је суд пристрано ријешно, а у Вилкесбарамма није још довршена свађа, ма да стоји пред судом 2 године. Само изјава преосвећеног епископа Николаја, да је дао њи 8.000 долара на издржавање, поправку, и утвари вилкесбаршке цркве и што при узимању ове цркве неправославни нијесу дизали вике, у неколико је повољно ово дјело приближило се крају. Ето зашто наша мисија не прима већи број оних, који желе да се сједине, — да избјегне парнице због црквеног имања бивших унијата. А да није те једино новчане запрјеке, унијати Бруклина, Јункерса, Питсбурга и многих других мјеста сви би постали православни.

Што се тиче одношаја православљу епископоваца и старих католика, такви су, — да ништа боље не можемо жељети. Истина прошле године од њих није се нико сјединио, али не треба заборавити, да православна мисија у Америци не постоји да пропагира. Православна црква привлачи себи нову дјецу не лукавством и парамма, већ својом живом истином и љубављу.

Прошле године у крајевима епархијским открите су нове мисије: Њу-Јорку — сиркоарапска, у Галвестону — грчко-српска, у Сеатли — грчко српска. Али ће се пошљедња, по што нема новчаних средстава, опет спојити с црквеноскопомском мисијом, од које се била раставила. Саградиће се нови мисионарски станови, јер је то велика потреба за православну паству.

Мора се признати, да су такве потребе које су се настојале остварити, али се још не остварише, још и ове двије: подизање манастира и наименовање викарног епископа. По ново се потврђује, да су манастири као чувари православља

и највећи расадници православне просвјете, од пријеке потребе. У Америци потребити би били манастири; један у источним државама за оне, који су се сјединили из уније, други за народ у Аљашки на пр. на острву Елаву, гдје почива иннок Герман, алеутски просвјетитељ.

Викарни би епископ требао да чим прије узме управу народима на западу, јер ће садашњи архипастир бити принуђен због прилика прије или после премијети своју катедру на исток у столицу сједињених држава.

„Црквок Вѣдом.“

С. Д. б.

Крсно име.

У највећој невољи и бједи,
У мукама — кроз тол'ко вјекова,
Србин оста — као стјена љута,
Непомичан, к'о од челик — кова...

Кроз времена уздисаја горких,
— Кад је јунак у оковим' био,
Поносито, као Србин прави,
Крсну славу вазда је славио.

У тамници, тој немилој кући,
Ђе ј' јунаку вода до кољена,
Ђе пливају гује и јакрепи:
Срб се сјећа крснога имена.

Прода ноже сребром оковане,
Прода са се токе и немке

Све продаде, крсно име слави,
Славу слави, — ох, куд веће дике?

И кад магла над србом се дигне,
Кад му громи загрме виш главе,
И кад муња око њега сјева:
Срб се сјећа своје крсне славе.

*

Слави Србин крсну славу своју,
Србин слави, — слава му је света!
И славиће док му жића траје
— На многаја и многаја лета!

Бос. Петровац, 1894. год.

Крајишник.

У славу пресвете Богородице.

од игумана Дионисије Миковића.

Три године тек Марији,
Љуцкој шћери нај дивнијој,
Најчистијем храму Спаса,
И скинији најсветијој.

*

Три године теке тјелом,
Ал' је духом многољетна,
Па Божијем храму тежи,
И тамо се креће сретна.

*

Пуна вјере и љубави,
Према творцу васионе,
Ни сузе јој на полазку,
Неће очи да пророне.

*

Јоаким је с Аном прати,
И дјевојке другарице,
Пријатељи и сродници,
Свете појећ' ту пјесмице.

*

Сваки свјећу зајдивену,
У руци је својој има,
А мајка јој света Ана,
Гласно рече тад пред свима:

*

„Пођи чедо! стан и тамјан,
Мирисави буди оном,
Који Те је на свјет дао,
И управља васионом!
Куда нико не улази,
Тићеш шћерко, да ми ућеш:
Познај тајне, па се спреми,
Да палата Христу будеш!“

*

И анђели свете пјесме,
Нада њима запјевали,
Са пјесмама небеснијем,
Створитеља прослављали.

*
 А кад било близу храма,
 Свештеници изађоше,
 Са пјесмама молитвеним,
 Свету Дјеву суеретоше.
 *
 Свештеник Је први прими,
 И смјерно Јој рече ово:
 „Ти си Она што с' нас скидаш,
 То проклетство Адамово.
 *
 Ти с' највећим благословом,
 Адићару свију жена!
 О, угледу свих врлина,
 Људских шћери свих кољена.

*
 Иђу у храм овај свети,
 Нек се врши Божја воља!
 О, улази, од свих шћери,
 И највиша и најбоља!“

*
 Кад изрече ове рјечи,
 Свети старац Захарија,
 На најгорњи скалин с првог,
 Хитно прјеђе сад Марија.*)
 И Новембра двадест првог,
 Ми славио Ваведење,
 Свагда појућ Мајци Божјој
 „Слава, наше Утјешење!“

Моме лијепом православљу.

Неки људи воле благо,
 Неки опет славље,
 А ја волим више свега:
 Моје православље!
 Помисао, да сам Србин,
 Православне вјере,
 Мене диже у висине,
 У надземне фере . . .
 Та живот је кратак, — прође,
 Ко да био није,

Али наше православље,
 Као сунце сје! —
 Благо оном који носи
 Православно име,
 — Благо мени кад се могу,
 Поносити тиме!

Бос. Петировац, 1893,
Крајишник.

Пречасном господину Крнети на његову расправу „Зашто пропада религија и морал у нашем народу.“

Дакле таково науком и мислима заражена наша интелигенција узела је у руке кормило и она води данас ријеч у нашим јавним пословима и нашим вјерским питањима и стварима школе и просвјете. Срећа је наца само још то, што јавно несмију изићи пред народ, са својом знам. науком, него се крију као змија ноге, јер знају да би их наш добри и побожни народ каменисао, него они под плаштом вјерским раде, али без правог Хришћанског основа. И баш тога ради свештенику су

везале руке радити у винограду Господњем — јер га коче они исти који су ту да га потпомажу — што они притворно пред народом и чине — али им срце дружније казује и говори. Све оно што би свештеник са добром интелигенцијом и са правим народним родољубима имао у хармонији и у братском договору вршити и чинити узеше они — као што рекох — у руке своје, а њему рекоше: твоје је попе „паки и паки“ а за друго те није брига! Наша срп.-прав црква била је од вајкада

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

народна црква па то је и данас. Она својим вјерним даје права да се и они мијењају у управу и живот њен — јер баш они су удови тијела Христове цркве — али они су даље отишли попут протестаната па јерархију сасвим ограничили, а то све на своју штету као и општу народну. Баш у хармонији тој између јерархије и пастве лежи срећа нашега народа — а ми је на велику жалост немамо!

Да је заиста барјак у рукама нашијех трговаца, навађам и ово као доказ, да сељак кад дође у варош, мора најприје дати извјешћа о владању свога попа, па онда истом чекати упуства од трговца како га има предусретати, како њим поступати, и колико му плаћати за разна чиновдјејства. Ако је тај сиромаш свештеник мало отворенији и слободнији па се пред трговцем не либи и не клања, ал можда не пазарује код њега, онда боме тешко њему,

Свештеник је сада у рукама наше интелигенције као лопта којом се она добацује слободно по својој вољи, критикује га, осује, а на своју штету и свога народа. Она то може њим чинити јер вели: „па ако нас може сваки тужити суду он не може и несмије.“ Мени се чини да г. Крнета није јео љеба из бисага, нити се послуживао сеоску парохију! (? Ур.)

Па ко има образа да од таковог човјека тражи да свијетли он народу и да буде со његова?

Прије свега дакле подигни тај сталеж на онај степен висине, на ком треба да стоји — па ако и видиш да је неког владање и понашање противно закону Божијему, и на саблазан народу, гледај па га приведи ти — али пријави га његовој надлежној духовној власти, која ће га зато строго казнити — а не труби свијету, и не казуј твоје сопствене срамоте

и ругла: Паметан господар не дозвољава да се тајне његовог дома изнесу на сокак, јер зна ако то буде да је његова кућа постала спрдњом свјетском, а његов мир и спокојство сахрањена, ми износимо на овај сталеж који смо дужни љубити и поштовати и онаке ствари — и подмећемо њима и онака дјела, о којима они и не сањају — а добро видимо да други народ брижљиво крије све бруке и срамоте свога свештенства! Није ли тако?

О оче Крнета! Дај ми право реци што те је навело на ово гријешно дјело да ти црпиш своју рођену — и даста понижену браћу? Какве су то могле бити нечастиве побуде, које те нато наведоше? Кад неби ја вјеровао у патријотарност г. уредника „Српства“, морао би свакојако помислити на Јуду издајника и 30 сребреника његових, за које се је пошље као што знаш, објесио!

Да још нешто. Ти рече да свештеници не слушају свога Митрополита, да су спаљивали његове окружнице, да су га називали „лудом“ и не знам ни ја што ти ту још ненаведе.

Жао ми је да морам прах Нашега великога добротвора Блажено-покојног Митрополита Николајевића претресати, али тако дође на ред. Знаш ваљда ону латинску ријеч: „De mortuis nihil (nil) nisi bene.“

Свако друштво мора имати нужве дисциплине и послушности према старијима, ако тога нема онда је то знак да се друштво то уништава — пропада. А да се дисциплина одржи, нужно је више пута — кривца зарад угледа-вајстрожије казнити. Наш добри владика није, као што ваљда знаш то могао: „говорећи лако је човјеку шкодити али тешко му је помоћи.“

Његова Хришћанска душа и Његово племенито срце, није могло шкодити некоме — то је добро за приватна човјека а за Митрополита никада и никако. Он је отишао Богу на истину. — Отишао је као велики добротвор и као заслужан муж за цијело српство — али баш та његова велика доброта много је нашој цркви шкодила. А јесили ти драги оче Крнета, знајући те непослушности, учинио као прави родољуб и свештеник, кораке да се томе стане на пут — и кад си то писао — зашто прије нијеси пријавио такове непослушне свештенике духовној власти да се казне? Или тражио зато други начин?

И шта ћу још да говорим већ: „Пропаст твоја од тебе израиљу“! И нама ће такова пропаст доћи, ни од кога другога већ од нас самих, ако нас сам Бог не избави овога стања и положаја, и ако нам, својом милости не помогне — те нам непошље наскоро Архијереја свјесна мудра, научена, озарена¹⁾ благодаћу Божијом, који ће и хтјети и моћи брод наше цркве привести у тихо и мирно пристаниште, а избавити нас од пропасти. Ја мислим да то сви желимо — јер само са таковим Митрополитом, који је наоружан знањем и мудроћу и који неће гледати шта ће свака шуша и рогуша рећи о Његовом раду — и бојати се да га народ не анатемисе — него који ће вјеру нашу православну чувати у оној чистоћи, и на оној висини, на коју је поставио Сам Њен Основатељ Исус Христос — и који ће г. Г. Крнете упутити да се таковијем и подобнијем писањем не излажу на поље књижевничко.

Ја не велим да у нашем свештенству нема и кукоља али да примим да су они сви листом саме моралне пропалице, не могу

¹⁾ Реци: и праведна и незлобива. Ур.

акцентирати, као ни то, да је баш то свештенство наше узроком, да морал и религија — односно религијско осјећање и васпитање пропада. Свака пошљедица има свога узрока, а овдје је узрок и повод овоме стању нашем: не свештеник, него стицаји и околности још од прије, а које се још и данас подржавају и у којима се свештеник управо нашао везанијех руку. Истина је права, да имамо свештеника који нам заиста служе на саблазан, али шта треба у том случају чинити? Духовна наша власт дужна је такове — који служе на саблазан народну најстрожије казнити, и у том случају нечинити никоме — ма ни најмање милости.

„Проповједај ријеч, настој у добро вријеме и у невријеме, *покарај, запријети, умоли* са свакијем сношењем и учењем“ (Тим. 4. 2.) Онај дакле ко је прави љубитељ вјере и народа свога, ако опази каквијех личнијех гријехова на свом свештенику неће трубити то и приповједати — још мање своју сопствену бруку ширити по листовима, него ће то не из мржње према дотичном — него из љубави према вјери и Богу — пријавити надлежној духовној власти, која ће таквога позвати на одговорност, и по правди и правци судити му, и тако цијело свештенство излјечити те слабости болести — које — ја то на жалост признајем, има доста међу нама.

Али није то главни узрок и повод — јер као што рекох — тому ће се лако помоћи само кад би се тако радило; али друго је нешто што нас у очима нашега народа, и у свачијим чини мањима, слабима и нискима, а то је на жалост завист и мржња наша, којом се гложимо и тражимо привиднијех дјела таме, који ће мо један другоме подмакнути, само да га убијемо

и уништимо морално. Ми немамо оне љубави Хришћанске, којом треба да дишемо, и да сваки наш рад њоме задахнујемо, оне љубави којој смо ми јадни учитељи и проповједници! То је наша највећа жалост наша горка чаша, то је рак рана на тијелу наше живе цркве, која никако да зацијели већ шта више све се позлијеђује. А томе је дао свједочанство најбоље сам г. Крнета изнесећи у јавност своју браћу као неваљалце и највеће пропалице. — „Ни правих недостатака твога брата немој разглашљивати“ ова му је заповјед ваљда била непозната — него га гледај повратити ако се може!“

„Ко вели да љуби Бога а мрзи на брата свога, лажа је, јер како може љубити Бога ког невиди — онај — који мрзи на брата свог, ког види, вели нам Христос Спаситељ.

Зар нијесмо ми дакле овакови какви смо, постали мучитељи Христови и то већи од онијех што га на Голготи разапеше? Они су тијело Његово мучили — а ми мучимо и сада горим и већим мукама бесмртно Његово тијело — цркву Његову свету — не дајући јој оне науке коју Он учаше и оне хране, која јој је нужна да може живјети, а то је љубав „Јер каква је корист браћо моја, ако ко рече да има вјеру, а дјелá нема? Зар га може вјера спасти? Ако на примјер брат или сестра голи буду или немају шта да једу, и рече им који од вас: идите с миром гријте се и наситите се, а не да им потребе тјелесне, шта помаже. Тако и вјера ако нема дјелá мртва је по себи.“ (Јак. С. П. 2. 15. 16. 17.

Рећеш драги у Христу брате „на то што ти говориш и пишеш писак и ја“ и ја, то велим, јест и ја то пишем да свештенство наше на велику жалост, свакога

правога и искренога родољуба, не врш своју свету дужност онако, како би то светости и висина његовога звања захтјевала — али ја опет велим да то није свештенство само по себи криво, него наше стање, наши обичаји од прије, наша уредна општина, наше незнање и непознавање своје дужности — наша материјална незгода и патња, и најпошље наша спиходљивост од стране духовне власти или краће рећи, од стране Митрополита, који је слаб — бар до данас — био, да своје свештенство заштити од неоснованих нападаја са многих страна. Оно дакле неврши своје дужности онако како се то од њега иште — али не својом кривицом већ ушљед других спољашњих утицаја и узрока, које ћеш ми дозволити да за сада прећутим, а да их на ситно не навађам. Ако си био на парохији, знаћеш их и сам добро!

Ето што нама фали — ето видим зашто опада религија и морал у нашем народу!

Али подићи то на онај врхунац на којем треба да стоји, сигурно неће онаково твоја једнострана писанија, као што ти учини, љубазни у Христу брате.

Дакле штаћемо рећи? Како ћемо подигнути тај опали морал и религију у нашем народу?

Прије него одговоримо на ова питања упитати ћу те — ће и које свештенство наше толико се огријени а наше јавне опште ствари — зар није то исто свештенство и данас још прави чувар вјере своје православне, зар то исто тобом тако осрамоћено свештенство у јавности — својим владањем и својом тешком муком борећи се са хиљадама неприлика и подметања свакојакнијех, не остаје вјерно гласу своје матере цркве, и при свијем незгодама

и свијем унутарњим и спољашњим не стоји моћном својом десницом чувајући олтар православља — данас крстом часним — као што га је знало у друкчијим приликама бранити, уз крст, и сабљом у руци. — Зар није тако? Ах! доста нека буде за сада; и ако је овај предмет који си ти у Христу, брате Крнета покренуо на овако — чину недостојан начин — још много преоциран и неисцрпив, садржи чињеница које би се морале узети у обзир и да се довољно обради.

А сад само да речем завршну ријеч.

Прије свега, онај ко хоће да учи друге, мора и сам знати шта и чему треба да учи, а друго и он сам мора бити примјером онога што тражи од другијех. Дакле свештеник мора познавати не само свето писмо скроз и скроз, него мора пратити и цијели развој културнога напретка и — просвјете — а друго морају они који су повјерени његовој пастирској власти слушати глас свога пастира и ићи за њим, они се морају покоравати својим наставницима, који чувају стражу над душама њиховијем — који ће за њих давати рачуна — да ријеч казују са *радошћу а не уздишћу*. (Покинѣтесѧ наставка вашимъ и покарайтесѧ: тѣи бо вдатъ ѿ душахъ вашихъ, акво слово воздати хотѣше: да сѣ радостію сѣ творатъ, а не воздихающе: нѣстъ бо полезно вамъ сѣ (Јевр. 13. 17). Јели ово све свештенику на расположењу, па да онда испуни достојно своју претешку задаћу бар код нас?

Колико има нашијех старих свештеника — који су себи стекли огромни заслуга, чувајући своју свету вјеру у тешка времена — располажу са нужним, знањем и гдје имадоше ти исти прилике научити све оне науке које су им потребне да одговоре у оној мјери свом високом позиву

у којој би ти рад оче Крнета? Колико нашијех свештеника бави се књигом и науком сада, да се усавршује, да купи знања и душевног богатства па да то просипа своме стаду? А питам те још може ли то свештеник и чинити при јадном свом материјалном стању? Неможе — већ, шта више, мора сиромах сам орати и копати, а да оно дјечице може хљебом хранити? Зар још и данас нема таквијех? А што се другога тиче да ли и у колико наш народ — односно његово огледало, његова интелигенција (млађа) испуњава заповјед послушности и одавања достојног поштовања према своме учитељу вјере побожности и морала — према свештенику — то ваљда и ти оче Крнета добро видиш?

Па је ли право — метни руку на срце — и ти брате Крнета и ви браћо и сва жива цркви Христова — да иптемо од људи оно што нам они нијесу у стању дати, и што они немогу никако испунити све дотле, док им се зато непружи прилика. Немој ме упућивати на св. Апостоле онда није било Дарвина и Волтера и Васе Пелагића и нашег сретног (?) подмлатка!

Дакле учините Ви, прави родољуби и Срби, свуда да вам свештеник сија и душевним и тјелесним преизредних особинама и врлинама, подајте му начина и средства да се узвиси и да Божанственом науком облагороди срце своје, изаберите за такве учитеље — људе прве из народа ако вам је стало до среће, људе мирне нарави, љубазне, научне, фротке и смирене — не високо-умне, подајте им довољно срестава да могу достојно своме чину живјети („Ко олтару служи, од олтара да живи,“) и бавити се искључиво науком, ширењем вјере, морала и просвјете у народу, не дајте им да иду као просјаци с'коњем

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

кантаром и врећом купити бир по селу и тражити да им која планика даде кашкику масла ко просјацима, немојте у тај узвишени чин примати људе који су већ били и на сити и на решету, и оне, који су своју каријеру тражили у занатима, трговини и механи — а може бити и у недостојнијем предзанимању, за свештенички чин, па кад им то није пошло за руком онда: Хајд у попове (дакле ви тамо бацате измет народни, а тражите да вам буду вође и чувари вјере и морала?) поштујте их и одајите им поштовање које им доликује, не само привидно, љубећи их у руку, него и срцем и душом, па ће те видјети да ће свештенство и хтјети и морати онда бити образац владања и ревни учитељ и проповједник вјере и љубави! А све дотле, док ствари овако стоје, гријешно је искати од човјека — макар то био и свештеник — чега он неможе дати, и чега он сам нема.

„Према глави се и капа кроји“ вели наша срп. пословица. Сваки народ имаде

онаково политично, вјерско и социјално уређење, какво он сам заслужује. Нико други и недаје тијех уредаба, већ баш тај исти народ сам себи. Викати дакле на неколицину људи, да су они криви неком злу народном, а не на сав народ, значи издати самоме себи: *Testimonium paupertatis*.

Сума сумарум: Криви смо сви овом нашем злу и покору — криви смо зато што обично не вршимо своје дужности, како треба — већ своје опанке деремо а туђе послове радимо. Прихватимо се ми боље сваки своје дужности, а нека нас свијух руководи и у сваком раду љубав хришћанска, па ћемо виђети, да ће нам и мрски црни „попови“ (?) постати сасвим други људи, и да ће њихове мане — које нам се сада показују кроз увеличавајуће стакло Пречасног Господина Крнете: посве велике — наједноч умањити!

**Један из братије,
а за братију.**

Један стари обичај и српске старине.

Прерађено по писању **Митра Поповића** бољанићког пароха.

Да ли је свукуд тако, не знам, но код нас постоји старински обичај, да дјеца и чобани у очи св. Петра пале машале од трешњове лиле. Сам сам промишљао од куда тај обичај међу православнима па и међу самијем р. католицима, па сам о томе запитао једном мога пок. оца попа Сафронију? Пок. отац о том ми је причао ово: „када је у Риму био распет св. Петар стрмоглав, онда су се многи анђели стекли над мученика и цијелу ноћ е трепетом облијетали труп свештетељски, а римљани су у граду као мртви били, па за успомену на то, што су ангели као муње осјењавали мрвог св. Петра, православно свештенство увело је обичај палења машала у очи Петров-дана сваке године. Мој пок. отац, запитао је једном владику Амвросију, који му

је на конак дошао, и овај му је казао из својих уста, да је то палење с тога у част св. ангела, и да се по томе зна ће станује православни народ, који има праву вјеру у Бога“.

У развалинама стародревне цркве у *Карановцу* нађен је стуб од часне трапезе. Као свештеник сам сам промишљао, да ту мора бити и часна трапеза. Једном путујући ради моје свештеничке дужности у Сочковац, понесем собом и гвоздену шипку и с овом почнем пробадати околу мјеста, где се нашао стуб трапезни. Одједном потрофим у камен, који је био земљом засут, за један педаљ, раскопам земљу и, збиљам, укаже се лијепа бијела камена плоча. Ја мјесто загрнем са земљом и кажем чобанима да ћу послјије доћи извадити отале нешто, но младићи

нећедну чекати него одмах сви радосно скоче и мјесто откопају и почну камен Ћускијом дизати и, пошто је изваде, донесу је међу собом у село, али копањем мало окрњену. Одмах наредим Спа-

соји Марушића, да узме волове и плочу доведе цркви у Бољанићу. Трапеза је лијепо очишћена. Дуга је 5, а широка $3\frac{1}{2}$ педља^{*)}.

Козарац с околином.

То вам драги читаоци није Бог зна какав познати градић из прошлости у нашој љутој босанској крајини, да су се око њега крвавили страни народи, или да је из њега што знаменито произишло, што би засијецало у научну расправу, тако да би и велики научењаци морали своју мудрост показати и доказати у чему би истина била а у чему неби; али ипак што ћу овђе штованим читаоцима у кратким потезима о томе граду и његовој околини изнијети, то се надам да ће их у неколико и занимати а при том у будућност моћи послужити као грађа историји Босне доносне.

Козарац није од већ стари град али постојао је заиста прије Приједора а може бити да је онда кад су Љубија и Стари Мајдан те двије варошице које су данас опале биле, оног времена у највећем цвијету свог рада и трговине а биће по прилици и прије неког гласовитог Ћаћул бега, који је како кажу у њему становао а кроз томруке (чункове) из села Бастаји вареника [село мало више Приједора, ће су му станови марвени били] њему у Козарац долазила. Земље данашње око Козарца далеко од неколика сахата то је све његово било. Иза тога Ћаћул бега постану капетани оног времена они, који су највише земље имали, да им раја беглучи (бадава раде кад капетан зажели), по градовима који су из њих потчињеном народу по свом ћенфу дјелили правду, само су у томе били равнодушни што би ма које вјере био човјек а побјегне из друге капетаније у његову због каква злочинства, неби му капетан тај ништа учинио па макар да је православни убио мухамеданца, он је постао слободним.

Има и сад кула капетана козарачког која се налази у граду у потпуној цјелости, јер у њој станује породица последњег капетана.

Мухамеданских кућа што у граду и изван њега расутих по брдима, што се пружају испод планине Козаре, има око хиљаду и све с

то окорели фанатици у својој вјери а особито хоће да се у јунаштву одликују супрот непријатељу — а то се види по томе што су у Камичанима више Козарца 1851 год. у прољеће дочекали султанову војску састављену све од самих дивљих Арнаута под предвођењем Омер пашиним, ће су пораз велики претрпили а још више куће су им тада многе попаљене. Кога су год жива ухватили Арнаути, тога су и појекли а нарочито мртвима уши одејецали — као што је био случај са Синаном Куртовићом из Пухарске, који се у тој битки догодио и да би главу спасао, од страха пао међу мртве, те кад су војници почели да уши мртвима одејецају каже: „није сам се смио ни макнути а он се раскорачи надомном па и мени одејече те их остави у торбу ће у осталих [који је војник Омер пашин донио више одејечени ушију, добиво би већу награду] и би ми тешко као да ме муха уједе [срећа догодила се оштра сабља]. Кад се Арнаут одмакао подалеко а ја ти се подигнем те некако четвероноге привучем се до међе а од међе се по исправим, и тако кући рањав побјегнем“. Овај Куртовић све до смрти остатак од ушију замотавао је (носио подбрадач) само да народ не зна да је чуласт, јер зна да би га свијетина изсмјавала. Опет уз ову задњу буну од 1875 — 8 год. много их је изгинуло у биткама са усташима особито на Брезовомпољу а такође у Козари држећи се свог проклетог фанатизма.

Што Ненадовић српски путописац и велики књижевник описује лијепо романтичне предјеле Швајцарске, то би више занијело таквог или другог путника научењака романтичнији положај Козарца и његове дивне околине, која

*) Поп Митар моли конзисторију, да његове описе и изналазак старица у „књигу одштамна“, да се старине не заборавају, што сво и чинимо, упућујући, да нам по обухвању и још што овоме слично достави.

много болесницима помаже и у здравствено се стање поврате, који се не би покорио не само у Босни него и изван ње у другим мјестима. Тешко је наћи још које мјесто у поносној Босни где у њему има свакврсног воћа које роди сваке године особито шљиве, које неће ни једне године преметнути да их ма колико било не буде а кад добро роде, онда их мјестни народ суши у сушанама и за њих лијепу суму новала прими — Што се тиче бостана, то је управ за њега земља створена, кад може бити у једној лубе ници по 10 ока а по множини кола што доведу на пијацу приједорску и приједорцима по приличну цијену продају да своје тјело расхладе од велике љетне жеге.

Жито сваковрсно одликује се од других околних жита а кукуруз им је жући и слађи, а при том познато је да је и скупљи. Још је вриједно и то што ћу овђе опоменути да су пјетлови (звани гигови) козарачки на гласу због свог чистог, јаког и одушевљеног пјевања, којих се глас може ћути одвећ далеко, а то се по том може свако увјерити, што су се добри гигани козарачки могли у српском Биограду по златан цесарски дукат продавати све на јагму. И данас тих чувени пјетлова (гигана) козарачки имаде у Козарцу и околини по нешто, али их нема као до сад тако добрих и много.

Кад оно 15 породица српско-православних у том чаробном мјесту уживају, а како неће нешто више уживати мухамеданци и изван града, кад су им куће свака у своје воћу по брежуљцима расуте, те у свако доба године а понајвише љети уживају удишући свјежи планински ваздух опет кроз разноврену воћку из својих кућа гледајући како је недогледна равница пукла пред очима засијата разним житом а по неће око кућа у питомим воћкама засађено. Кад тај делатлија баци поглед сјеверу, то му у очи упада горостасна стијена а једна од тих звања козарачки камен, који је многог радозналца као што је и мене и моју породицу с тешком муком хватајући се за корјење од дрвећа и жиле што из тог камена провирују, извела на ту узвишену висораван, која је пространа колико арман (губно). На њој се до данас много финих јела и пића с тешким напором и муком извукло а по том изјело и попило највише уживајући и посматрајући равнице, које се до Приједора протежу и ако има по неће који брежуљчић.

Према од Козарца до Приједора добром цестом имаде 2 сахата а до Бањалуке од 8—10 сахата рачунају, па се опет Приједор с тог камена добро невиди, него изгледа као да се магла по њему превукле, тај путник кад с тог камена сиђе и ако му је тешко он не осјећа ни за какав труд ни муку, док се сјети тог уживања на том камену.

Ако ли пак погледаш драги читаоче с тога званог камена козарачког с те висоравни источно, запиње ти за око горостасно на врху заошпиљено стрменита стијена о којој се приповједа, а то је истина, да је одатлен све до пред окупацију неки Илија Жабичић сељак из Бастај из тих грдниа рупетина некако са висине доље се спуштаво низ некакве гужве, које је он сам собом плео, са котлом на глави замотаних руку вадио из тих рупа соколове и по Приједору их по златан дукат продавао, али како он погину од устања уз ову задњу буну, још се до данас нитко не знаће, да би се смио усудити низ своје оплетене гужве спустиги до тих рупетина да из њих соколове повади, јер плашиву се кожа најези, срце од страха за мало да не престане купати уз помућену свијест, гледајући са оне грдне стрмените заошпиљене висине у неизмјерну провалију, из које нитко жив неби могао изаћи, него би онђе морао остати да га кљују орли и гавранови.

Од окупације до данас није се могло за сигурно дознати имали тих соколова још у тим рупама или не.

Ако пођеш са тих стијена низ брдо западу, добро знај читаоче, да ће те пут довести у ријеку звану Маџарушу, ће су некад шокци, прозвани маџари, живили, који се и данас у овим крајевима наше љуте крајине воле звати тијем именом, него ли којим другим. Тако пролазећи најћи ћеш опет на источни пут с којим се улази у село Балте, у којима измијешано живе срби православни са мухамеданцима те се у тежаклуку добро слажу, иначе су здрави и крупни.

Ако ли те жеља повуче, љубопитљиви читаоче, с камена козарачког управ граду, то те опет лијепи пут доводи на ријеку козарушу, која извире у планини Козари и пролази кроз

Козарац испред мухамеданских кућа и џамија на којој се неколика млина налазе и у том велику им олакшицу чине, што могу у свако доба године мљети разнo жито.

Путујући низ ту ријеку недалеко од моста њезиног уз цесту, налазе се трагови од старинске куле турске, која је озидата каменом ербеко-православне цркве старинске из села Балта, још дек је обијест турска владала и тирјанство проводила над мукотрпним ербеко-православним народом; али гле! по божијем промислу и наредби наступише боља времена и да се изврши оно по ербекој народној пјесми: „што је некад било наше, опет мора бити наше“, те добротом високе владе, слогом ербеко-православног парохијалног народа уз то прилогом добровољним житеља парохије и житеља поносне Босне и кршне Херцеговине, купи одбор црквени исту кулу, коју развалише, са придодатим материјалом доста лијепо са два звоника цркву озидаше уз настојање никад незаборављеног садањег владиног савјетника Микулија и садашњег свештеника Гавре Стојановића, пароха исте цркве, на пространом земљишту покрај главног пута ниже града Козарца, која је украшена и с нужним утварима снабђевена, а 31. маја, 1887 год. освешћена од митрополита Николајевића. На том земљишту на ком је црква озидата, налази се једва познајући старински затрпани бунар, у ком су већ иструнуле кости давно изгинулих мученика калуђера, пролазећи кроз Козарац купећи милостињу за манастир од старог капетана козарачког. Божија милост, допирући до њега молитве кроз сузе србинове и тешки вапај ербеког народа, изли се на народ и допушти да се опет оно камење црквено што је у кулу било узидато, окади миомирним тамјаном, појући дивне свете православне божанствене пјесме, одајући свемогућем хвалу за лијепо утјеху молећи се за бољу наду свима православним србима.

Е, да ли може то нијемо камење што је узидато у цркву проговорити, пошто је било свједок једном и чемерном животу што га јуначки срби оновремени у проклетој кули поднесоше од велики зулумћара и крвожедних тирјана капетана козарачки, патећи их свакојаким мукама, само да се одрекну своје свете вјере праћедовске, али они вољедоше и иструнути у кули него то учинити, па да их потомство проклиње.

Кад би пак окрено путем јужно од цркве, то би дошао у село Ацимекић малу, у којој је све до задње буне постојала дрвена црквица, ње се народ околни само неколика пута у години скупљао на молитву, па ни то народу није било слободно, дочим су њихове куће већином измјешате са мухамеданским, у својој гарварској јарости, изилазили би пред ербе и дочекивали тукући их. Та дрвена црква била је начињена од брвана, које је с кољем и гужвама увезано а покривач од широке, дугачке у племе урежете даске био, само је на саставцима морала бити по једна а поврх тога преко свију уз дуж дебело отесато дрво клинима приковато, да неби вјетрови поскидали. Врата од просте даске, багламе дрвене, така израда да оног времена није се смијело од турака употребити ни у цркви ни споља изван цркве ништа гвожђено, јер који би се то усудио учинити, био би објешен. Ето таква је била оног времена црква нашег чемерног народа у Босни већином, а можда по неђе и у Херцеговини.

Премда је онда било чемерно стање не само народа ербеко-православног, већ још више свештенства, које је у том најопаснијем времену свој живот улагало одазивајући се својој дужности, утврђујући га да неклоне духом, трпећи од зликоваца велике и неописане биједи и невоље, а у том да неостане народ без пастира неки су од свештеника на парохији данашњој козарачкој у колико сам могао дознати, од свог оца свештеника пароха исте парохије, и мученички свој живот окончали, осим биједа и зулума. Зато ћу овђе овом приликом и ако у кратко живот описати, како су свој живот свршили борећи се с крвопијама ербеким, а то су: I. поп Стево Вазмић, становао је у селу Ацимекић малој таман оног времена кад је франгуз Наполеон освоио већи дио свијета а уз то неки дио Босне-Поуње и дошавши до освајајући патрије у г. Јеловцу и пола Козаре планине, које има су данас осим историје, свједоки његови шанчеви. Овај свештеник изучивши у манастиру Моштаници часловац и псалтир по рукоположењу свом дође на данашњу парохију козарачку. Неколике године иза рата Наполеонова послуживао је, али зли удес као многим србину спријечи даље живити, јер једном путујући кроз Козару на врх Мраковице, одакле

се види Бос. Градишка и Дубица, дочека га неки звани Вилен хоџа и посјече а коња му привеже за јелу зелену. Његова родбина тражећи једва га нађе пети дан на истом мјесту ће је и посјечен. Туј га сахране на неком мјесту, ће му се и данас гроб познаје, а коња одријеше и одведу. Родбина пошто је више пута нападата, од турака, одсели преко Козаре у неко село. Ово се догодило некако оног времена, кад је поп Милетић побјегао с народом у Славонију од више Козарца са многим народом и свештенством, као што наводи Мане Грбић у свом карловачком владичанству.

Иза попа Стеве дође из ман. Моштанице и рукоположи се Стојан Панић родом из села Бабића више Козарца, мислећи да је боље среће него његов предходник, али се у том надању превари, јер га у вршењу свештеничке дужности ухвати неки Дервиш ага Мамуљин из Козарца и тукући једва га жива на молбу парохијана оставио, који је кроз неколика дана у тешким мукама своју патеничку али племениту душу испустио. Овај поп Стојан укопат је у селу Бабићи, ће се и његова родбина копа, којих и данас има живих у том селу.

Иза попа Панића дошао је из ман. Моштанице и рукоположио се неки Миладин Алексећ родом из села Бабића више Козарца, али није дуго живио, јер га зла судба задеси те га уби неки човјек од племена Панића¹⁾. Зашто је убијен није познато. Сахрањен је и он у бабићско гробље.

Кад је чуо у ман. моштаници Никола Лукић, да је поп Миладин умро, он се онда рукоположи и заузме исту парохију, а то је било некакко иза куге. Он је родом из села Бабића био. Служећи и вршећи дужности свештеничке преко 50 година, ухвате га зликовци турци козарачки 1858 год. и одејеку му браду, који је потље тога још неколике године живио трпећи зулуме турске, по том умре у својој кући селу Ацимекић м. у којој и данас унуци му постоје — живе. Он је сахрањен код горепоменуте цркве у Ацимекић малој, код које је за његова попована два пута нападато на народ у збору код исте цркве. Исти народ на збору једном и другом одупирући се зулumu турском за част, вјеру и поштење, изгинуо је у великој множини од сеиза

арапина слуге капепанова и његове дружинне који је многе још и у бихаћку тавницу послао, да тамо још веће муке подносе.

Док се чуло да је поп Никола умро, то наступи на парохију поп Лука Милошевић из Пискавица, које се налази на путу из Козарца у Бањулуку, али и он не оста дуго на данашњој парохији козарачкој. По свршетку једне године свог службовања ухвате га зликовци турци Јукуповићи, тако га наопако истуку и испребијају само што душу у њему оставе, али поп Лука одмах остави парохију и отиде својој кући у Пискавице парохију. Ова парохија козарачка по одласку попа Луке била је без свештеника пола године, јер које гођ познавао козарчане турке, није се хтјео примити због зулума турског. Тако оставши народ без свога свештеника, по препоруци митрополита тадашњег Дионисија заузме данашњу парохију мој отац Гавро Стојановић свештеник и парох козарачки на којој има већ 28 година како попује, све трпећи некад веће некад мање зулуме турске, особито уз ову задњу буну, кад је остао с народом немогавши парохијани од турака пребјегнути преко границе, тако и он остане вршећи свештеничку дужност све митећи зликовце којечим, само да у њег мирују, али некад то нијесу припажавали него и из пушака пуцали за њим, али његова срећа га послужи те промаши зрно а некад и аљинку му на тјелу пробије. Тако се то до окупације трпило и чемерало молећи се Богу за слободу, коју окупација донесе, па је сваки миран свагђе како на путу тако и у кући, под заштитом Њесара Фрање Јосифа I. Много је народа оставши због неких неприлика без молитве и причешћа само собом за свједочавало и потврђивало своју вјеру као и пр. мом оцу Гаври Стојановићу приповједао неки Васо Росић старац од 80 година слуга Бејде Софтића мухамеданца у Козарцу, родом из Смољане, да је због глади дошао у Козарац у службу ће је служио преко 30 год. Кад је мој отац једном уз часни пост дјецу причешћивао, дође му тај старац Васо да се и он причести, али на питање јеси ли се лани причешћивао, одговори да има неколике године да није, него преклани; па ко те исповједи, и причести? он одговори да се исповједо лијесци и цуп њезин поједем као причешће, а то сам чуо од оца и матере у врховини

¹⁾ У томе племену увијек има или падавину или које будаласто чељаде.

Отац му рекне: кажи ми све по реду? а он настави казивати овако: Сушим у очи Ускреса, скинем капу метанишем код лијеске и кажем све лијесци што сам егријешно ухвативши се за њу руком и казујући, по том кажем опрости ми лијеско, отргнем пуп с ње и изијем, те то ми је било причешће. На измаку године дођем тој лијесци и прегледам ју, ако се буде осушила, онда није сам се право исповидио, ако ли није, анда сам се право исповидно и пријатно при-

чешће примио. За то смо тако чинили, што није смо могли доћи ни цркви ни попу уз часни пост због даљине нешто а опет нешто због нападања турског по путу на нас и на свештеника.

Оној лијесци што се осушила неидем до године већ другој, ама добро се смислим шта сам егријешно, па оној што се осушила није сам казао, те овој другој оно што је остало кажем.

Приједор

приближежно:

Симо Стојановић,
царох марински.

Разно.

Царски имен-дан. На 22. Септем. о. г како сваке, тако и ове год. прослављен је овде Имен-дан, Њ. ц. кр. Апостолског Величанства. После је Литургије било је свечано благодарење у срп. правосл. новеј Сарајевској цркви, Благодарење су одслужила: два архимандрита, тројица протџа, седам свештеника и два ђакона, а одговарало је овдашње срп. прав. цркв. пјевачко друштво „Слога.“ Многи виши и нижи чиновници на челу са Преузвишеним Бароном Кучером присуствовали су свечаности. Високопречасни госп. Архимандрит Магарашевић изразио је нашу оданост и зафалност наспрам превишњег престола царског.

Број чифута порастао је у Јерусалиму на 70.000 душа, па пошто се тамо у опште чифути са свију страна насељавају, у брзо ће сва Палестина бити чифутска. Ајде де, неће ли и чифути једном своју државу стећи!

Турски цар поклатио је црногорском књазу велики морски пароброд

Вида Вулетича Вукасовића, српског књижевника Србина-римокатолика, извољело је Његово Величанство обдарити златном колајном за заслуге. Од срца честитамо!

Патрон фотографџа. Сваки еснаф има свог патрона, с тога су и фотографи пуно разбијали главу, кога би од светитеља узели за свог свеца (славу). Овијех дана свршио се сретно тај избор. Фотограф Наполеон Ковти предложио је да се за то узме св. Вероника, јер је на њеном убрусу остао лик Спаситељев, кад му је она утрла зној

с лица при ношењу онога тешког крета на Голготу. Тврди се да Веронике никад ни било није. Та ријеч дошла је од латинског „vera icon“ (прави образ) те су хришћани с временом створили себи светитељицу Веронику.

Досад непознат светитељ јесте Србин поп *Никодим*, кога румуни светкују ради његових дибри дјела и чудеса, која је у Румунији починио подижући на све стране цркве и манастире. Св. Никодим за њих је то исто, што за србе светитељ Сава. Св. Никодим родио се у Прилипу за владе силнога цара Душана. Отац му је био грк, а мати српкиња. У Влашку је, веле, побјегао зато, што се шћи неког турског војводе била заљубила у њега, као у млада и лијепа владику, с тога он побјегне у Влашку, и тамо настави започети св. рад. Тврди се, да је св. Никодим био рођени ујак нашег српског мученика Цара — Лазара*.)

Француска омладина против алкохола. У Француској је основано друштво под именом; *Друштво умјерености Француске омладине.* Ко оће да буде члан тога друштва, несмије имати мање од 11, ни више од 20 година и мора зато имати дозволу родитеља или татора. Сваки се члан обвезе да неће пити никаква жестоког пића, изузев болест и љечнички препис. За нове чланове та обвеза вриједи за 6 мјесеци и онда се сваке године обнавља. Прави чланови морају се без изговора подврћи љечничковој контроли.

*) Књижевник српски г. Чедо Мијатовић, који нам је име овога досад мало познатог Србина свеца у „Малим Повињама“ објавио, истиче, да се томе светитељу и код Срба спомен држи и у календаре уврети, што је и право.

Гласници вјенчања. С Цетиња јављају, да ће се, чим се сврши акт. вјенчања Књегинице Јелене с талијанским Престолонашљедником, 12./10. у Риму онога часа пустити четири голуба, да, из Италије однесу на Цетиње извјештај о вјенчању.

Канцел-параграф. У горњој кући угарског сабора, донешен је скоро параграф, по ком се казни сваки онај свештеник, који би држао агитационе говоре и проповиједи. Тај параграф већином гласова одбијен је, но, по свој прилици, за наше свештенство важн, ма да га никад ни било није!

Најстарија православна црква. Источно од Новог Пазара на 20 минути налази се *Петрова црква*, за коју се држи, да је најстарија од свију цркава у овим крајевима. Народно предање говори, да ју је подигао Апостол Тит на 40 год. по Христовом Вознесењу. Још причају, да је у њој крштен први српски просвјетитељ св. Сава. На велику Госпојину о. г. служио је у њој архијерејску службу Рашко-призренски Митрополит Дионисије, наредивши, да се тај старо дрвени дом Божи у зид огради.

Конгрес женскиња, одржан је ове године у *Женеви* у Швајцарској, и у *Берлину* у Њемачкој. Расправљало се: о васпитању младежи и школовању, трговини и браку. У Берлину је било преко 500 женски и доказивало се да је женска способна за све позиве, само за адвоката и предикатора не. И у *Бечу* је ове године отворена општа задруга женскиња. На тијем скуповима, осуђивана је данашња ношња женских, која смета ходу и диже прашину. Говорило се о женским трговачким помоћницама, добротворним установама, дворењу болесника, умјерености и о правом положају женскиња. — У *Енглеској* од више година, женске се намјештају за тусторе сиротној дјечи. — У *Америци* има 1750 женских задруга. Американка има бирачко право и може свако звање обављати. Има их у државном савјету, има судија, а једна је и градоначелник. — Ако ово све и код нас једном завлада, људи слободно могу остајати код куће да кувају јело и дјецу забављају!

Старе Марке До сада се за поштанске плаветне марке Острова Марисија плаћало преко 5000 ф. али се највише досад платило за марку општару американског Биченен-а. Један трговац

у Сент-Лују платио је за њу 4400 долара. У Француској Енглеској и Америци љубитељи марака, плаћају за старе марке преко 1000 ф. по комаду. — Ко би реко да тако један мали и незнатан папирић има толику вриједност, но кад људи имају пара, тако је то!

Нов проналазак. Неком јапанском домородцу пошло је за руком, да од коре некаквог дрвета добија влакно (лик) посве слично свили. Кажу, да се тканина од те пређе одликује особитом мехкоћом и сјајем, те је са свијем налика свили. Француска и Италија испитаће ову нову материју.

Француска етикеција. Код Француза постоји службен записник, у коме су изложена службена правила о пристојности и учтивости у друштву. Тај записник допушта само женскињу фразу: „милостива“ и „част ми је назвати се ваш најпонижнији слуга.“ Француска учтивост изискује, да смо спрам сваког благи и предусретљиви, да спрам виших од нас нијесмо сувише укочени и понизни, а спрам нижи, да непоказујемо своју надмоћност, али да с њима нијесмо ни сувише својски. Што се тиче употребе *ти*, Французи и Богу у своме оченашу кажу *ви*. Отијен муж и жена говоре *ти* једно другом само кал су сами. Французи су особито учтиви према женскињу, тако да су им негда и краљеви скидали шешире, кад поред дворских слушкиња пролазе! Ко је фини и избраженији, први ће поздравити другог, а само онај, који се нагло обогатио или је ненадно авансовао, предомишљаће се, да ли да он први поздрави кога.

Михајло Милановић, наш млади пјесник, вјенчао се 6. октобра у новој срп.-прав. сарајевској цркви са гђом. **Јованком** удовом пок. Теофила Наумовића из Бањелуке. Срећно!

Коњ за 100 хиљада форинти продат је у Бечу овијех дана.

Ћилим за 300 хиљада форинти. У једном светогорском манастиру налази се ћилим, за који се тврди, да је још из доба Александра Великога, који је живио на 300 година прије Христа. Тај ћилим велики је 5 квадратних метара и на њему су изаткани разни грчки богови још из незнабожачког доба. Један енглески путник нудио је за њега 10.000 фунти штерлинга, али га манастирски настојатељ није хћео продати ни за тако грдног своту новаца.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Највеће буре на свијету. У Фресну (Калифорнија у Америци) направио је неки бачвар буре 9 метара високо и 27 метара у обиму, у које може стати 260.000 литара вина.

Књегиница Јелена црногорска вјереница тадијанског престолонашљедника, веле, добиће од матере руског цара *милион рубаља* у име мираза, а свадбене трошкове сносиће руски царски двор.

Његова светост васељенски патријарх Антим VII. издао је једну наредбу, која ће пуно учинити за историју православне цркве. Пошто има пуно древних православних манастира, који су били од велике користи за цркву и просвјету, а данас се за њих ништа поближе не зна, наредио је свима владикама и игуманима патријаршеских и ставропигијалних манастира, да Му одговор: на ово троје:

1.) какви су манастири у њиховој епархији или под њиховом непосредном влашћу.

2.) који су манастири затворени или срушени и која су се свједочанства о њима сачувала у архивама;

3.) какви су манастири били у старини по усменом предању.*

Али сваки извјештај ваља потврдити и извором, из кога је црпљен, како би био научно достојан. Ову наредбу Његове Светости потакло је руско археолошко друштво у Цариграду.

(?) **Папа према англиканском свештенству.**

Познато је, да папа позива све неримокатоличке цркве да се сједине; разумије се под његовом влашћу, а при томе увијек каже, да је то *лак посао*. Неколицина англиканских свштеника с познатим пријатељем сједињења свега хришћанства Гледетоном и с читавом странком Лорда Халифакса, ослањајућ се на папине ријечи, пристаде да се сједини. Но настаде питање, да ли ће папа признати англиканске свештенике, који би се сјединили, за законите. На то питање одговореше многи Француски епископи, да ће римска црква те свештенике признати за законите. Али папа друкчије мисли. Својим „апостолеким писмом“, које је штампано у „*Osservatore Romano*“ (његову органу) одговара да потврђује све декрете својих претходника; дакле органске *свештенике држи за незаконите*. Сједињење с Римом ништа *безусловну покорност*, на што англикански свештеници, Гледетон и Халифакс ниошто не пристају.

Дакле римска црква не жели истинит сједињење, већ само *власт* и опет *власт*, с тога неће никад бити споразума.

Обољелог јајачког свеш. *Милана Глушца* замјењује у црквеним и парохијалним дужностима на расположењу стојећи јеромонах манастира Гомионице *Петар С. Ивкович*, на што је од Конзисторије, по потреби службе црквене привремено одређен. —

„**Ново Време**“ у 80 своме броју доноси вијест по „П. Лојду“ како ће тузлански митрополит *Никола Мандић* бити премјештен у Сарајево, за његова наслједника, а још мање за бањалучког епископа да се још и не мисли. — Нама је пуно стало до сарајевског митрополита, јер је то наименовање и сувише за нашу цркву нужно, док друга два мјеста могу и причекати. —

Црногорско посланство. Доноси глас с Цетиња, да је кнез Никола подигао отпраштво послова у Цариграду на степен *посланства*.

Царски споменик. Варош Љубљана, у Крањској, оће да подигне споменик Његовом Величанству цару и краљу Францу-Јосифу I. за успомену Његове посјете. Споменик ће стати преко 10.000 ф.

Како је пјесма постала. Неки руски лист донио је занимљиву киргиску причу о постању пјесме. Када људи још нијесу умјели пјевати, пјесма је летила по ваздуху пјевајући, и тако су људи научили пјевати; али само у оним крајевима, у којима је пјесма ни ко летила, а ће не, тамо су људи остали без пјесме. Над киргиском пустаром летила је пјесма ниже но иће те су за то Киргизи најбољи пјевачи. Монголи су завидили Киргизима на тој срећи, за то науме да отму од њих тај дар божији. Пошаљу једног вјештог младића да слуша како они пјевају, па да и он тако научи, но младић бијеше лоше среће, јер су Киргизи били оставили, своје ставове и отишли да траже себи друго мјесто, оставив иза себе једног ромог пса, који је ужасно урликао од глади. Млади монгол мислећи да је то пјесма сретних Киргиза, запамти је и тако научи своје сунлеменике. Има још много народа, особито у Азији, који мисле да пјесма долази од Бога, за то је и поштују као божански дар.

Умро 5 октобра преминуо је у Биограду бивши нишки *епископ Мојсије* а сутри дан сахрањен у гробљу код цркве св. Марка. Био је ваљан Србин и честит слуга олтару божијег. Покој му души!

Трњине као лијек. Трњине се узберу и добро осуше. Ко пати од пролива и лаке срдоболе, треба да поједе по неколико осушених трњина. 2-3 прегршти помијешају се са правом љутом комовицом. Што дуже стоји, то је и лијек јачи. По једну кашику у чаши млаке воде 2-3 пута узети, умали бол.

Чудан тестаменат. Богати хотелијер Лове у Сусеку у Енглеској оставио је својој жени готова новца 3000 фунти штерлинга (преко 37.000 фор.). У тестаменту стоји да та жена на дан смрти мужевљеве мора ићи боса са запаљеном свијећом у руци око цијеле пијаце у Сусеку и наглас читати извјестан лист, у коме су написана сва зла дјела, која је она за његова живота чинила и чим га је мучила. Послије тога мира јавно признати, да би живот њеног мужа био много дужи, да је она имала краћи језик и, да све жене имају да поштују и слушају своје мужеве и да их не љуте. Ако млада удовица не испуни те услове, добиће само 10 фунти штерлинга (око 120 ф.) а остали новац добиће рођак њеног мужа, кога она никако не може да трпи!

Српски епископи у Ст. Србији. „Пол. Кор.“ јављају са Цетина, да је Министру спољних послова — Вуковићу пошло за руком, да добије начелно пристајање Порте, да се у Ст. Србији поставе два српска епископа.

Спаливање милиона. На дуван се троше милијони. Свијет се тужи на оскудно стање, а овамо баца у вјетар и на штету свога здравља толике милионе. Колики клет новац оде на проклети дуван, види се по томе, кад погледамо колико само вриједи они огорели остатци од цигара, што се бацају по улицама и кафанама. У Енглеској има нарочито њуди, који иду и купе те огореле цигаре, па их препродају, те се од њих прави бурмут. Енглеска статистика ухватила је рачун, да се зате огореле окрајке од цигара узима годишње *тридесет милиона динара*. — Кад толико вриједи оно, што је већ бачено било, онда је питање, а колико се потроши за здраве цигарете и дуван, који се у људима пуши?!

Двор турског султана. У једном енглеском часопису саопштено је о двору Султан Абдул-Хамида и о животу тамошњем. Код оних добронамјерних реформа у погледу на економију, султанов двор кишти хиљадама беспосличара, који носе титуле; секретара, надзорника, дворских чиновника и т. д. Њима стоје на расположењу

царског двора уређена је невјероватно велељепно, 3—4000 робова, који се зову болтадије. Кујна и о султанову трошку рани се у Јулдис — Киоеску најмање 8000 људи и жена. Говоре да се у кујни налази око 400 куvara и паракуvara под надзором турских, француских и талијанских главних куvara. Султанов харем има 1500 робинја, које су подијељене у различне класе. Султан има четири законите жене, а уз то друге небројене фаворите. Већину од ових купе или отму од родитеља черкеских или ђурђијанских. Харемом управља султанова помајка, разборита женска, која и европски мисли, а врло је штедљива и уредна. Њена власт над женскадијом у харему безусловна је. Кад се извози, прати је војничка пратња као и Султана. Врховна ризничарка, такође је разборита старија женска тако рећи, као краљица, која заступа валиде султану. Једна европљанка висока положаја, која може у хареме слободно да улази, вели, да се женске у харему већином носе по европејски. Одијело им је од најскупљих париских и бечких материја, и тако рећи, клецају под теретом накита од дијаманата и бисера. Међу женама у харему, има жепа и од неколико паша, које за неко вријеме на измјенице врше службу дворских госпођа. У ову женску јерархију, спадају и жене дворских чиновника, које такође живе о султанову трошку. Женске у харему уживају више слободе, но што се обично мисли. Кад по пропису покрију лице, могу ићи куд им је воља, могу правити визите, а често их човјек виђа и у главним базарима и у Пери на улицама и на петалинтима У љету бораве на Босфору, на азијским Слатким Водама; у јесен и прољеће налазе се на европској страни, али их пјешнице никад човјек не може видити. Ради њихове забаве, има у дворској башчи позориште, у коме се дају операте и балети.

Сам Султан Абдул-Хамид живи врло просто и много ради. Он устаје у 6 часова и с једним секретаром ради до подне, па онда доручкује. Затим се шета или воза у кајику по дворској башчи. Кад се одатле врати, даје аудијенције. У 8 часова у вече обједује, кад-кад сам, кад-кад са својим великодостојником. У вече са својим од којих синова свира на клавиру какав комад на четири руке. Особито му је мила лака музика. Одијело му је као у европских Центлмена; на његовом дугом црном капуцу само о свечаностима има по какав већи орден. Он је први султан, који

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

у паради не носи дијаманте на фесу. Кад прима госте, ни пресједник сјeverоамеричке републике нема мање церемонија. Свога посјетника посади уза се на софи, па му сам пали цигарету, којом га нуди. Пошто се службено претпоставља, да султан говори само турски и арапски, то разговор води уз посредовање тумача, премда султан потпуно влада и француским језиком. Узима се као султанов напљедник његов млади брат Рашид-ефендија. Њега са његовим харемом и двором чувају у дворцу Чичагану, као државног заточника. Није му допуштено доносити ни писма, књиге или новине, а још мање може примати посјете, тако да ништа незна што бива у свијету. Кад се узме и то, да су га васпитали само дворски лижисахани, онда се од прилике може замислити, на каквом је степену умног развитка и какав ће то да буде турски цар, — ако буде досио до престола.

Руска застава. Руски лист „Стандард“ јавља да је цар Никола потписао указ, којим се мијења ред боја на руској застави. До сада су боје биле поређане у водоравном правцу; бијела-плава-црвена, а у будуће биће ред обрнатан: црвена-плава-бијела, — као и српска застава.

Енглеска краљица Викторија стара је 78 год. Влада близу 60 година и тако је најстарија регенткиња у Европи. Толико ниједан енглески краљ није владао. Она и данас ужива најбоље здравље и приврженост свога народа.

Два споменика Сими Милутиновићу — Сарајлији. Чувени српски пјесник Јован Илић из Биограда предлаже у „Бранкову колу“, да се Сими Милутиновићу подигну два споменика један у Сарајву, а други у Будиму. У Сарајеву на Горици, вели, да би требало подићи капелу, ће би се о Тројичиву дану држао спомен за служном пјеснику Чубри Чојковићу, Сарајлији, а у будимским брдима да би требало ставити мраморну троугласту плочу окићену вијенцима, на којој би стајале ове ријечи: „Чубри Чојковићу, пјеснику Србијанке.“ Прво би могли да изведу Срби сарајлије, а друго „Коло младих Срба“ у Пешти.

Први грб Србије. Овијех дана нађен је први грб Србије. Он постоји на једном великом округлом бакарном печату. Грб је окићен огртачем и краљевском круном, а на њему се налазе још и грбови: Босне, Македоније и Браничева, а над

њима је насађен штит краљевине Србије: бијел крст у црвеном пољу са 4 оцила. У наоколо је натпис: „*Милошъ Окрнокичъ, кожнѣ милостию перкѣи князъ серпкин.*“

Нов мајдан злата. Руски листови јављају, да су Богдановин и Лемлакин (путници) пронашли нов богат мајдан злата у Ап-Чамаку у Сибирији.

Колико човјек да спава? У том погледу издао је скоро руски лекар проф. Манасеин нека правила. Код новорођенчета ваља пазити, да му се сан непрекида ни нехотице ни вјештачки; за првих 5—6 недјеља, дијете треба да је будно само по 2 сата дневно; једногодишња и двогодишња дјеца требају дневно сна 16—18 сати; трогодишња 15—17 четворогодишња 15—16 с; пет и шест годишња 13—15 с. дневно; дјеца од 6—9 година нека спавају 10—12 сати; од 9—12 год 8—10 сати дневно. У прелазно доба кад се дјеца развијају у младиће и дјевојке, нека се сан нешто продужи, али га при крају и опет треба скратити 7—9 с. дневно. Послије овог доба, нека се сан ограничи дневно 6—8 с. Људи зрелији (од 25—45 год.) могу се по нужди задовољити са сном од 5—7 сати; али само уз потпуно здравље. Код старијих људи треба да се сан управља по слабости и немоћи старачкој, али ипак не морају дуже спавати од 10 с. на дан. Спава ли човјек одвећ дуго, слаби му и тијело и дух. — *Вјештачка срећива за успављивање, несмију се нишомно употребљавати.*

Молбенице цару поднешене дијеле се у три категорије и то према томе: јесу ли добиле превишњу сигнатуру или су пропраћене са ознаком: „*Ab imperatore et rege*“ или прицјевају из краљевске канцеларије без икакве ознаке. — Превишња сегнатура значи, да се молба има подврћи подробном испитивању, те у погледу исте у сваком случају поднијети предлози Његовом Величанству. Ознака „*Ab imperatore et rege*“ обвезује министра, да тачно испита садржај молбе и овлашћује га, да је сам ријешити и изради превишњу одлуку. Но и оне молбе, које се поврате без превишње одлуке, несмотратрају се одбијеним, јер за ове воде извиде власти, и у неким случајевима подносе предлог Његовом Величанству.

Руски цар пропутовао је Аустрију, Њемачку и Енглеску и 24. Септембра о. г. стигао у престолни град Француске републике — Париз. У Француској је дочек руског царског цара би

изванредно свечан. Досад ни један владар није тако одушевљено дочекан као цар Никола у Паризу. На украс тога свјетског великог града

утрошен је грдни новац. Око 3 милиона самих странаца слегло се у Париз, да види моћног словенског цара.

Јавне благодарности

I.

Јавна благодарност. Пречасни господин, Ђорђе Марјановић, српско-православни свештеник, катихета и подпреједник озренске општине, из Порјечине, изволио је даровати овој св. обитељи 15 фор. (петнаест) форинти а. вр. —

II.

Побожни христјанип и честити Србин, господин Неђељко Врачевић, из српског Милина села (манастирске парохије) даровао је покривач за св. часну трапезу у вриједности 42 фор. (четрдесет и два) форинта а. вр., а мајка истог, смирена старица-Српкиња Савица, поклонила је у вриједности од 2 (два) царска дуката „Распјатије Христово“ „себи за спомен и опроштење гријехова“, (овако је на подножју „Распјатија“ пописано). —

III.

Благородне госпође: Персида Ј. Укропина и Милева Ђ. Прњатовић, из Брчког, извољеле су приложити по један скупоцјен покривач за „налоње“.

Овима, горе поменутиим врлим даровопољима, управа св. манастира овим изриче своју најособитију захвалност. Света Немањићева задужбина. „Озрен-црква, на сред Босне славне“, пред престоном свемогућегу Бога, пиљаће своје топле и побожне молитве за драгоцјено здравље, дуг, срећан и задовољан живот поменутих дароватеља и дароватељица — којима нека је слава и вјечита захвалност!

Манастир Озрен, мјесеца септембра 1896.

перовођа:

управитељ:

Васа М. Ђуковић,
учитељ.

Илија П. Инђић,
архимандрит.

Рукоположен

Димитрије Јевђевић, свршени рељевски богослов и милошевачки учитељ, родом из Голеша, пређе ове, а сад призренске епархије, добивши каноничан отпуст од свог Дијецезана, рукоположен је, на молбу ове Коцзисторије, од Његова

Високопреосвештенства Херцеговачко-захумског митрополита господина **Серафима** у Мостару 22. и 23. септембра т. г. за ђакона и свештеника, те му је повјерена упражњена парохија **Прача**, рогатичког котара — у администрацију.

Књижевне вијести.

Седам тајна новог завјета. од епископа Силвестра. С. руског превео В. Пр. **Митрофан**, Митрополит Црногорски и брдеки. — С великом благодарношћу примили смо ово дјело Митрофанског пиеса, које је посвећено Њ. Височ. Нашљеднику Књазу Данилу. Митрополит Митрофан ово своје дјело не продаје, него ли га поклања Црногорском свештенству учитељима и неким особама на страни. Књига садржи 252 стр. обичне осмине. Свака је тајна опширно описана са обзиром на њен постанак,

учење и правила црквена, те као таква у истини ће од користи бити цркви нашој. Хвала Високопреосвешћеном Митрополиту Митрофану на великом труду, кога је уложио, да тиме унаприједи књижевну црквену страну и у нашем српском народу!

О узроцима злочина. Јаша Томић, српски књижевник јавља да је дао књигу у штампу под наведеним насловом. Књига је писана разумивљим слогом и осврће се на прилике нарочито Срба у

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Угарској и краљевини Србији. Изнијеће око 12 штампаних табака и стаје у претплати 80 новч. Претплата се шаље писцу у Нови Сад.

Рашко призренска Митрополија, и национално-културна Мисија краљевине Србије у Старој Србији и Македонији. Написао Архимандрит *Н. Душић*. Биоград државна Штампарија краљевине Србије 1896. — Цијена $\frac{1}{2}$ динара (25 новчића).

Сточарство. I. дио. *Познавање и његовање тијела наших домаћих животиња*, за ниже пољопривредне школе у краљевини Србији са 35 слика у тексту, Израдио Владимир Ђорђевић, наставник ратарске школе. Књигу је издало Министарство народне привреде. Величина је 8, стр I—IV и 1—121. Цијена?

Турски женски лист. У Цариграду, под уредништвом Хабдул-Лаки Хамид бега, излази лист „Халмара Максоне“ (женски преглед) за женске, на коме, веле, раде 15 туркиња као сараднице.

Босна и Херцеговина на Миленијској изложби у Будимпешти. Под тијем насловом примили смо у истини знамениту књигу, издање *Бос.-Херц.-изложбога уреда земаљске Владг.* Књига је штампана латиницом и ћирилицом упоредо на финој хартији и износи преко 20 табака велике осмине осим увода (I—XXII.) и огласа. — Под *ошким* ојелом изложено је: рударство, сађење и произвађање дувана, пољопривреда, умјетнички занати, графичке умјетности, штудије и слике, кућевна индустрија, школе, градитељство, средишна казниона у Зеници, павиљон шумарства, босанска кућа, чаршија и босан. кавана, Босанско-Херцеговачке железнице. *Шпецијални каталог* садржи: Рударство, дуванску управу, пољопривреду, умјетничке занате, штампарске умјетности и слике, кућну индустрију, оружје, одијело и накит, школе, грађевинство, цент. казнионицу зеничку,

имена индустријалних приватних изложитеља, босанске дућане, шумарство, лов и риболов, босанску кућу и босан. кавану.

Вриједни и хвале достојни изложбени уред наше земаљске владе изнио нам је подробно у тој књизи све, с чим се и наша земља поноси пред страним свијетом, па чак ставља и нама домаћима пред очи оно, чим се занимамо и шта све у својој домовини имамо, — што многи од нас досад чак ни знао није. Хвала вриједном одбору и његовом симпатичном Управитељу и савјетнику владином госп. *Кости Херману* на уложеном труду и толикој пажњи!

IV. коло, књига српске књижевне задруге за 1895. г. примили смо. У томе колу књиге су ове: *Басне Доситија Обрадовића* свеска I. Написао Андра Николић

Друга Пјеванија Змаја Ј. Јовановића св. I. написао Милутин К. Драгутиновић.

Низ старијих приповједака, написао Андра Гавриловић.

Тамо амо по Истоку св. II. црте др. Милана Јовановића.

Бијески Роландо св. I. превод Драгине Станојевића.

Тартиф и шврдица превели; Јован Ђорђевић и др. Владан Ђорђевић.

Из науке о свјетлости написао Ђорђе М. Станојевић (са сликама).

I. и VI. књига стоји 2, а све остале по 3 динара (за све 10 дин.).

Задруга је у прошлој години имала 6410 чланова.

VI. коло књига за ову годину биће до I. Децембра готово и о Божићу разаслаће се члановима. — Ко оће да до лијепе и лепе збирке књига дође уз јевтину цијену, нека поручи све досад издате књиге, па ће имати лијепу и корисну забаву.

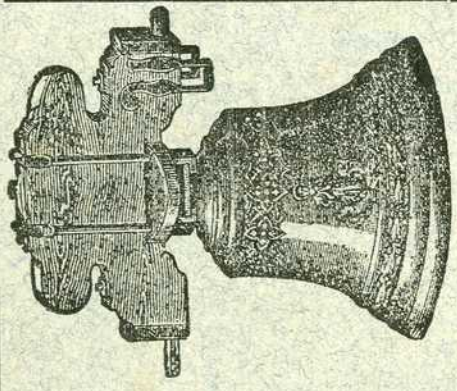
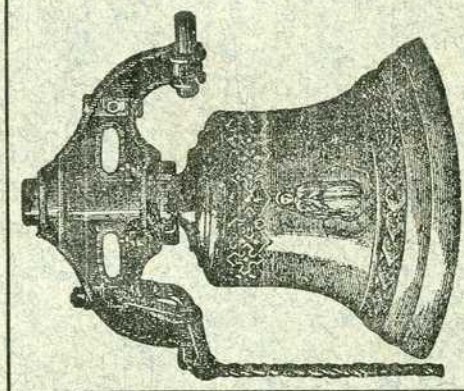
Једва једном!

9. октобра о. г. између тројице кандидата, изабрала је цариградска патријаршија за Дабро-босанског митрополита Високопреосвећеног господина **Николу Мандића**, као што „Цариградски Гласник“ јавља. — Срећно!

✦ РАДЊА ПОСТОЈИ 200 ГОДИНА. ✦

ОД 1872. ГОД. САЛИВЕНО 1000 КОМАДА.

ОД 1872. ГОД. САЛИВЕНО 1000 КОМАДА.

У СРПСКОЈ

ЗВОНОВИЈИ

Ђ. ПЛ. БОТЕ СИНОВА

У ВРШЦУ

израђују се, по најновијем и

старом систему са гвозденим и дрвеним крунама хармонично удешена **ЗВОНА**, по најумјеренијој цијени, са гаранцијом на више година. Такође прима горња фирма стара, пукнута звона на преливање с исплатом на више година.

Ливене мустре звона, као и фотографије од оригинала шаљемо свима општинама на захтјев бесплатно.

Нарудбине израђујемо брзо и тачно, јер је радећа снага за израду увећана, а могу се звона сваке величине и тежине у два три и четир гласа саливати по православном стилу.

С ПОШТОВАЊЕМ

Ђорђа ПЛ. БОТЕ СИНОВИ,
ЗВОНОЛИЈЕ.

Звона има од 60 до 100 кила на стоваришту у свако доба.

В. МАРКОВИЋ И ПАВЛОВИЋ

РАДЊА ЗА ЦРКВЕНА ОДЈЕЈАЊА, УТВАРИ И СВЕШТЕНИЧКА ОДЕЛА.

Земун „ТРИ ГЛУБА“ бр. 484.

Препоручују своје богато стовариште црквених утвари, као: Путира, Крстова, Полијелеје, Петохлебница, Венчала, Крстионица, Кадионица, Кандила, Сасуда за теплоте, Рипида, Дарохранилница, Мироносница, Свећњака, Икона, целивајућих и свечарких у разном формату, евангелија и свију црквених књига у малом и великом формату.

Црквеног шивеног одјејања у великом избору: Одежди (фелона), Стихара, Епитрахиља, Појасева и Наруквица, Плаштаница, Барјака, Неба, Покривача за часне трапезе и налоње, Набедреника, Орара и Наруквица, Архијерејских окрута, Митри и Бројаница.

Свештеничког носећег одела у великом избору:

- Антерија од разне материје, чоје и первијана.
- Џубета " " " " "
- Раса " " " " " по прописном кроју.

Камилавки за монашко и мирско своштенство и Протојереје, Појасева: архијерејских, архимандритских, протских и свештеничких.

Свега наведеног има готовог, а примају се и поруџбине, које се брзо извршују. Еспап је најбољи и даје се са гаранцијом. Крој правилан и вештачки. Израда добра.

Иконостаса за цркве потпуно састављених; иконе у строго православног типу под гаранцијом и стручним комисијским прегледом израђујемо.

Примамо на оправку црквене утвари и одјејања, као и барјаке. Све наведено продајемо и израђујемо по врло умереним ценама. Очекујући многобројне наруџбине.

В. МАРКОВИЋ и ПАВЛОВИЋ,

радња за црквена одјејања, утвари и свештеничка одела.

